

Dromen van de Top

Over investeringen van (ex-)talenten en de invloed van
topsportbeoefening op hun leven

**Niels Reijgersberg
Marit Gijsbers
Agnes Elling**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, december 2010

Publicatie in het kader van het meerjarenonderzoeksprogramma *Sport: Passie, Praktijk & Profijt*, gesubsidieerd door het Ministerie van VWS.

Uitgevoerd met medefinanciering van en in samenwerking met NOC*NSF

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en werkwijze	5
1.1	Achtergrond van het onderzoek	5
1.2	Onderzoeksaanpak	6
1.3	Profiel van de onderzoeksgroep	9
2.	Resultaten	13
2.1	Trainingsuren en topsportidentiteit	13
2.2	Topsportbeoefening en onderwijs	17
2.3	Sociale omgeving	22
2.4	Ondersteuning en faciliteiten	27
2.5	Beëindiging van talentstatus	32
	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	41
	Literatuur	47
	Tabelbijlagen	49

1. Inleiding en werkwijze

1.1 Achtergrond van het onderzoek

De ambitie van Nederland om qua topsportprestaties blijvend tot de top tien van de wereld te behoren geniet steeds bredere ondersteuning. Niet alleen vanuit de sportwereld zelf, maar ook vanuit de samenleving als geheel (vgl Van Bottenburg, 2009). Voorwaarde om deze ambitie te realiseren is de verdere ontplooiing van een prestatiegericht topsportklimaat, zoals het vergroten van investeringen in faciliteiten en ondersteuning voor talenten en topsporters. En vooral ook het verbreden en versterken van een prestatiemoraal onder sporters en begeleiders. Talenten worden op steeds jongere leeftijd gesocialiseerd in een alles-voor-de-sport mentaliteit.

In de drie eerder verrichte topsportklimaatmetingen (zie Van Bottenburg, 2009) was er wel aandacht voor talentontwikkeling, maar werden talenten zelf niet ondervraagd over hun opvattingen. Topsporters met een A, B of HP status werd wel retrospectief gevraagd naar de waardering van de ondersteuning in de tijd dat ze talent waren.

De laatste jaren is onder meer via LOOT-onderwijs, topsportspecifieke vervolgopleidingen en CTO's geïnvesteerd in de mogelijkheden om topsportambities beter te combineren met het ontwikkelen van competenties gericht op een maatschappelijke carrière (NOC*NSF, 2009b). Terwijl deze ontwikkelingen gericht zijn op het vergroten van de mogelijkheden om sport en studie te combineren, versterken ze paradoxaal genoeg mogelijk juist ook het risico van een (ongezonde) eenzijdige identiteitsontwikkeling. Dit vanwege het exclusieve karakter en het prioriteren van de topsportambities. Steeds meer talenten krijgen de kans om hun leven rondom de topsport in te richten en het maximale uit hun sportieve capaciteiten te halen. De vraag is hoe zij deze mogelijkheden en ondersteuning ervaren. De meeste talenten halen de top echter niet en haken onderweg af, want de plaats op het erepodium blijft even smal. Dat leidt tot de vraag naar hoe talenten deze 'natuurlijke' uitval ervaren.

De alles-voor-de-sport mentaliteit is steeds meer een noodzakelijke voorwaarde om het hoogste niveau te behalen in de sport, maar kent mogelijk ook keerzijden, zoals bleek uit een eerder verrichte kwalitatieve studie onder talenten en gestopte talenten (Luijt, Reijgersberg & Elling, 2009). De noodzakelijke investeringen gaan soms gepaard met het maken van offers op andere terreinen (studie, sociaal). Ook uitval op relatief jonge leeftijd kan gepaard gaan met symptomen van het 'zwarte gat', waarin ex-topsporters terecht kunnen komen (Elling, 2009). De ex-topsporters weten dan niet wat ze willen en 'wie ze zijn' zonder topsport.

Dit onderzoek is een vervolg op een eerder verricht kwalitatief, exploratief onderzoek onder (gestopte) talenten en hun ouders (Luijt, Reijgersberg & Elling, 2009) en kwantitatief lokaal onderzoek naar de achtergronden, wensen en knelpunten van talenten in de regio Den Haag (Reijgersberg, Elling & Hoekman, 2008). Het kan tevens beschouwd worden als een eerste aanzet voor het verder complementeren van de monitoring van het Nederlandse topsportklimaat

(Van Bottenburg, 2009), door ook de bevindingen en meningen van talenten en ex-status talenten te bevragen.¹

In deze studie staat een eerste inventarisatie centraal van de achtergronden, ervaringen en meningen van talenten met een erkende status van NOC*NSF en van talenten die hun status hebben verloren. Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van gemaakte keuzes, ervaren ondersteuning en eventuele knelpunten van (ex)statustalenten, om de begeleiding in de toekomst nog verder te verbeteren en onnodige uitval tegen te gaan.

1.2 Onderzoeksaanpak

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van kwantitatieve dataverzameling doormiddel van een online enquête. De vragenlijst bestond grotendeels uit vragen met gesloten antwoordopties. Tevens zijn er enkele open (toelichtings)vragen in de vragenlijst opgenomen. De enquête is opgesteld in samenspraak met NOC*NSF.

In de vragenlijst waren vragen opgenomen over sociaal-demografische kenmerken, het aantal trainingsuren en de identificatie als topsporter, de ondersteuning vanuit de sociale omgeving, de afstemming met onderwijs en over het gebruik van faciliteiten en ondersteuning vanuit het Olympisch Netwerk. Ex-statustalenten kregen bovendien vragen voorgelegd over redenen waarom ze gestopt waren en hoe ze het verlies van hun status hebben ervaren (zie bijlage voor de volledige vragenlijsten).

Respons

Voor de dataverzameling is gebruik gemaakt van het adressenbestand van NOC*NSF, waarin alle talenten (IT, NT, Belofte) staan die begin 2009 een NOC*NSF talentstatus hadden (N=2689). Tevens was bekend dat 1002 (37%) van deze talenten begin 2010 geen talentstatus meer hadden, wat ook een groot potentieel aan ex-statustalenten betekende.

Niet al deze (ex)talenten konden echter worden benaderd, want van een grote groep talenten waren de adresgegevens niet bekend of onvolledig. Hierdoor kon slechts een deel van het totale talentenbestand (N=1735) voor deelname aan dit onderzoek worden aangeschreven. Na verzending van de uitnodigingsbrieven bleek in ieder geval ook een deel van de adressen verouderd (n=21 retour afzender), waardoor de bereikte onderzoeksgroep uitkwam op 1.714. Deze groep bleek wel representatief qua statusverdeling aan de totale onderzoeksgroep, zie kolommen één en twee in tabel 1.1.

De uitnodigingsbrief bevatte een korte uitleg over het onderzoek en een persoonlijke inlogcode, waarmee ze konden inloggen op de aangegeven website van de online vragenlijst. Het invullen van de vragenlijst duurde ongeveer vijftien minuten, met daarbij de mogelijkheid de antwoorden tussendoor op te slaan en op een later moment verder te gaan met invullen. De talenten werden eerst gevraagd welke status ze hadden en de groep die aangaf dat ze een status waren verloren

¹ Het onderzoek maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Sport: Passie, Praktijk, Profijt (2007-2010) van het Mulier Instituut en de gelieerde universiteiten (UU, UvA, UvT, RUG), dat wordt gefinancierd door het ministerie van VWS.

kreeg een andere vragenlijst voorgelegd. Twee weken na het verzenden van de inlogcodes is per post een reminder verstuurd. Uiteindelijk zijn er 622 vragenlijsten digitaal ingevuld, wat een totaal responspercentage van 36 procent betekent.

Binnen dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen talenten en ex-status talenten. Een ex-status talent had op 01-01-2009 een talentstatus, en bij het invullen van de vragenlijst gaf hij/zij aan deze status te hebben verloren. Uit de gegevens van NOC*NSF was bekend dat 37 procent van de totale onderzoeksgroep hun status had verloren in 2009, terwijl uit de eerste respons bleek dat twaalf procent van de aangeschreven talenten aangaf dat ze geen status meer hadden. Ook gaf een kwart van alle respondenten (n=159) aan niet te weten welke status ze op dat moment hadden, zie tabel 1.1 ('weet niet').

Tabel 1.1 Onderzoeksgroep en responsoverzicht, naar talentstatus, in procenten

	Totaal bestand NOC*NSF per 01-01- 2009 (N=2689)	Beschikbare adressen ² (N=1714)	Eerste respons (nieuwe status eigen opgave) (N=642)	Gecorrigeerde respons (N= 507)
Belofte	38	37	22	30
NT	36	37	20	30
IT	26	26	17	25
HP/B/A			6	
Geen status meer			11	14
Weet niet			25	

Aan NOC*NSF is gevraagd de statussen van de talenten die 'weet niet' hadden ingevuld na te trekken, waardoor deze groep tot nul kon worden gereduceerd.³ De helft (52 procent) van deze groep talenten bleek geen talentstatus meer te hebben. De overige groep had wel een status en was ongeveer evenredig verdeeld over Belofte, Nationaal Talent en Internationaal Talent. Aangezien alle talenten die 'weet niet' aangaven bij hun talentstatus de 'reguliere' vragenlijst voor talenten invulden, hadden de ex-status talenten de foute vragenlijst ingevuld. Deze laatste groep (n=83) is daarom uit de responsgroep verwijderd.

Omdat dit onderzoek specifiek gaat over topsporters met een talentstatus, werden talenten die tussen 2009 en 2010 van een talentstatus (IT, NT of een Belofte) naar een topsportstatus (A, B, HP) gepromoveerd zijn (n=40), eveneens verwijderd uit de responsgroep. De talentstatus is niet gekoppeld aan specifieke leeftijden, maar heeft te maken met welke eisen de bond stelt aan het verkrijgen van een officiële talentenstatus. Niettemin zijn talenten van 24 jaar en ouder uit de responsgroep verwijderd (n=9, waarvan 7 nog wel een status hadden). Tevens waren drie onvolledig ingevulde vragenlijsten onbruikbaar voor analyse. Uiteindelijk telde de totale

² Minus onjuist geadresseerde post.

³ De namen van de respondenten zijn alleen gebruikt voor het corrigeren van de status van de 'weet niet' groep. De resultaten zijn verder volledig anoniem verwerkt.

responsgroep ruim 500 talenten, waaronder 72 ex-status talenten. Kolom vier in tabel 1.1 laat zien dat de internationale talenten evenredig in de responsgroep zitten vergeleken met de oorspronkelijke onderzoeksgroep. Van de talenten met een NT of Belofte status is een evenredig deel haar status verloren ten opzichte van de totale onderzoeksgroep.

Representativiteit per tak van sport

In onderstaande tabel 1.2 is de representativiteit van respons naar de tien meest voorkomende sporten weergegeven. In kolom vier is de verdeling van de responsgroep over de takken van sport weergegeven in percentages. In kolom twee en drie zijn respectievelijk de verdeling van de percentages talenten per sporttak naar verdeling van het NOC*NSF weergegeven, en het percentage beschikbare adresgegevens. Zie tabel B1.1 in de tabelbijlagen voor een volledig overzicht van de sporten die in dit onderzoek zijn opgenomen.

Het totale talentenbestand van NOC*NSF over 2009 bevatte drie ‘grote’ (Olympische) sporten, die door het ontbreken van adresgegevens, niet in de onderzoeksgroep voorkomen. Deze sporten zijn honk- en softbal (10%), judo (7%) en hockey (5%). Van de sport handbal (6% in het totale talentenbestand van NOC*NSF) waren geen adresgegevens van meisjes opgenomen, waardoor deze sport in de onderzoeksgroep is ondervertegenwoordigd. Van de sport voetbal ontbraken jongens in het totale talentenbestand, omdat deze talenten bij betaald voetbal organisaties zijn ondergebracht en geen talentstatus van NOC*NSF krijgen.

Tabel 1.2 Representativiteit respons naar tak van sport, in procenten

Sporttak	Verdeling sporttak totaal bestand NOC*NSF (N=2689)	Verdeling sporttak naar beschikbare adressen (N1714)	Verdeling sporttak respons (N= 507)
Honk- en softbal	10		
Hippisch	8	12	8
Judo	7		
Handbal	6	4	3
Hockey	5		
Schaatsen	5	8	9
Wielrennen	5	8	8
Atletiek	4	7	7
Waterpolo	4	6	8
Zwemmen	3	5	6
Volleybal Zaal	3	4	4
Schermen	2	2	5
Gymnastiek	2	3	5
Skiën	2	3	4

Schaatsen is de sport die het hoogste is vertegenwoordigd in de onderzoeksgroep (negen procent), direct gevolgd door hippische sport, wielrennen en waterpolo met allen acht procent (zie tabel 1.2). De sporten schaatsen, wielrennen, waterpolo, zwemmen, schermen en gymnastiek zijn in de responsgroep licht oververtegenwoordigd ten opzichte van de totale onderzoekspopulatie talenten uit 2009 (en het bestand met beschikbare adressen).

1.3 Profiel van de onderzoeksgroep

In deze paragraaf wordt gekeken naar enkele achtergrondkenmerken van de responsgroep van (ex-)statustalenten.

Leeftijd, geslacht en tak van sport

In tabel 1.3 is de verdeling naar leeftijd, geslacht en tak van sport van de topsporttalenten in de responsgroep weergegeven. Sportbonden mogen hun sporttalenten zelf een status toekennen en hanteren hierbij hun eigen criteria. Hierdoor bestaat er een grote variatie in de leeftijden van talenten in dit onderzoek. Zoals eerder aangegeven zijn talenten ouder dan 23 jaar uit de responsgroep verwijderd. De grootste groep talenten (51 procent) bevindt zich in de leeftijdsgroep van 16 t/m 18 jaar. Bij ex-status talenten is de meerderheid tussen de 19 en 23 jaar oud (58 procent).

Tabel 1.3 Profiel Responsgroep, in procenten

	Totaal (N=507)	Talenten, met status (N=435)	Ex-status talenten (N=72)
Leeftijd			
10-15 jaar	17	18	9
16-18 jaar	48	51	31
19-23 jaar	34	31	58
Geslacht			
Jongen	49	51	35
Meisje	51	49	65
Soort sport			
1. Schaatsen	9	10	7
2. Hippisch	8	6	18
3. Waterpolo	8	8	9
4. Wielrennen	8	8	8
5. Atletiek	7	6	7
6. Zwemmen	6	5	10
7. Schermen	5	4	7
8. Gymnastiek	5	4	5
9. Volleybal Zaal	4	4	3
10. Skiën	4	4	3
Type sport			
Individueel	78	78	80
Team	22	22	20

Deze hogere leeftijd onder talenten die hun status hebben verloren is logisch in het licht van de vaak lastige transitie van talentvolle junioren naar succesvolle volwassen topsporters. Er is in deze fase zowel sprake van een hoge uitval van talenten doordat ze de aansluiting met de 'echte top' missen (en dus hun status verliezen) alsmede doordat ze vrijwillig stoppen met het

beoefenen van topsport en bijvoorbeeld kiezen voor een maatschappelijke carrière. De verdeling tussen jongens en meisje onder talenten is nagenoeg gelijk. Daarentegen is tweederde van de groep talenten die gedurende het jaar 2009 hun status verloor vrouw.

Ruim driekwart van de totale onderzoeksgroep beoefent een individuele sport (78%). In de top-10 van meeste beoefende sporten in de onderzoeksgroep zijn waterpolo en volleybal de enige twee teamsporten. Opvallend is dat er in de groep ex-status talenten een hoog percentage afkomstig is uit de hippische sport en zwemmen. Omdat in deze sporten relatief veel meisjes en vrouwen actief zijn, geeft dit een gedeeltelijke verklaring voor de oververtegenwoordiging van vrouwen onder ex-statustalenten.

Opleiding en woonsituatie

Tabel 1.4 geeft de verdeling van de responsgroep naar opleiding, woonsituatie weer. Bijna de helft van de talenten (47%) volgt momenteel een HAVO- of VWO-opleiding. Ex-status talenten zijn met name te vinden op het HBO (14%), WO (20%) of ze volgen (momenteel) geen opleiding (15%) In totaal heeft ruim drie van de vijf (ex-)status talenten capaciteiten voor hoger onderwijs of volgt reeds hoger onderwijs (Havo/VWO/HBO/ WO).

Tabel 1.4 Profiel Responsgroep, in procenten

	Totaal (N=507)	Talenten, met status (N=435)	Ex-status talenten (N=72)
Huidige opleiding			
Basisonderwijs	3	3	4
VMBO	13	13	9
HAVO	18	20	8
VWO	25	27	15
MBO	12	12	8
HBO	10	9	14
WO	9	7	20
Anders	8	8	7
Geen opleiding	2	2	15
Woonsituatie			
Thuiswonend met ouder(s)	83	84	80
Inwonend bij pleeggezin	1	1	1
Alleen wonend	5	5	8
Samenwonend met partner	2	1	5
Samenwonend met andere topsporters	8	8	4
Anders ⁴	1	1	1

⁴ Studeren in het buitenland of thuisstudie in de vorm van LOI of NTI vallen onder de categorie 'anders'.

In de responsgroep bevindt zich ook een aantal jonge (ex-)status talenten in het basisonderwijs. Deze jonge (ex-)status talenten zijn actief in de hippische sport, kunstschaatsen en tafeltennis. Dit zijn, met uitzondering van kunstschaatsen, niet direct de sporten waarbij talenten al op jonge leeftijd de top bereiken.

Tabel 1.4 laat verder zien dat veruit de meeste (ex-)status talenten (83%) nog thuiswonend zijn. Daarna komt de woonsituatie samenwonend met andere topsporters (8%) het meest voor. Hierbij gaat het met name om talenten die aangeven te wonen op een Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO). Opvallend is dat een klein aantal ex-status talenten aangeeft met andere topsporters samen te wonen (4%).

2. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. In de eerste paragraaf wordt gekeken naar het aantal trainingsuren en de topsportidentificatie van de talenten en ex-status talenten. Paragraaf 2.2 gaat over de invloed van topsportbeoefening op de keuze die talenten maken voor onderwijsopleiding. Paragraaf 2.3 beschrijft de betrokkenheid van de sociale omgeving bij de topsportcarrière van talenten. Paragraaf 2.4 richt zich op het verlies van de topsportstatus. Tot slot wordt in paragraaf 2.5 gekeken naar het gebruik en de beoordeling van de door het Olympisch Steunpunt geboden topsportfaciliteiten.

2.1 Trainingsuren en topsportidentiteit

In de vragenlijst werd onder meer gevraagd naar de leeftijd wanneer talenten begonnen met hun sport en wanneer ze voor het eerst een status kregen, het aantal trainingsuren dat ze trainen en in hoeverre ze zichzelf als topsporter zien.

De gemiddelde leeftijd waarop statustalenten en ex-statustalenten begonnen met hun sport was respectievelijk 8 en 9 jaar. Een derde van beide groepen begon voor hun 6de levensjaar. Negen op de tien talenten en acht op de tien ex-statustalenten begonnen voor hun 13de levensjaar met de tak van sport waarin ze een talentstatus kregen. De gemiddelde leeftijd waarop ze een officiële talentstatus ontvingen lag op respectievelijk 14,2 voor talenten en 15,3 voor ex-talenten.

Tabel 2.1 Leeftijdsverdeling van begin sportdeelname en van ontvangst talentstatus, naar status, in procenten

	status	Ex-status
Leeftijd begonnen met sport		
< 6 jaar	32	31
7-12	61	50
>12 jaar	7	18
Leeftijd status ontvangen		
< 12 jaar	25	12
13-16 jaar	58	54
> 16 jaar	17	34

We zien dat ex-status talenten niet alleen gemiddeld iets later begonnen met hun sport, maar ook op latere leeftijd een status kregen. Deze cijfers onderschrijven niet de theorie dat talenten die vroeg beginnen ook eerder opbranden, maar onderschrijven juist het principe van tijdige beginnen.

Helft talenten traint vijftien uur of meer per week

Iets meer dan de helft van de ondervraagde talenten traint momenteel vijftien uur of meer in de week. Vijftien trainingsuren zijn toch al snel minimaal zeven of acht trainingseenheden per week. Talenten met een internationale (IT) of een nationale (NT) topsportstatus van NOC*NSF trainen gemiddeld nog iets meer, zie tabel 2.2. Van de talenten die hun status verloren hebben

traint de grootste groep (46 %) momenteel minder dan tien uur per week. Maar nog altijd traint één op de drie talenten zonder status (32 %) momenteel vijftien uur of meer per week. Opvallend is dat ook 17 procent van de talenten met een IT status aangeeft minder dan tien uur te trainen, terwijl dit de ondergrens bij deze groep is om voor een status in aanmerking te komen ligt op minimaal tien uur (NOC*NSF, 2009a).⁵

Tabel 2.2 Verdeling trainingsuren naar status, in procenten

Trainingsuren:	Minder dan 10 uur/ week	10 tot 15 uur/ week	15 of meer uur/ week
Status			
Totaal met status (N= 435)	17	30	53
IT (N= 128)	16	24	60
NT (N= 153)	14	27	59
Belofte (N= 154)	22	37	41
Geen status(N= 63)	46	22	32

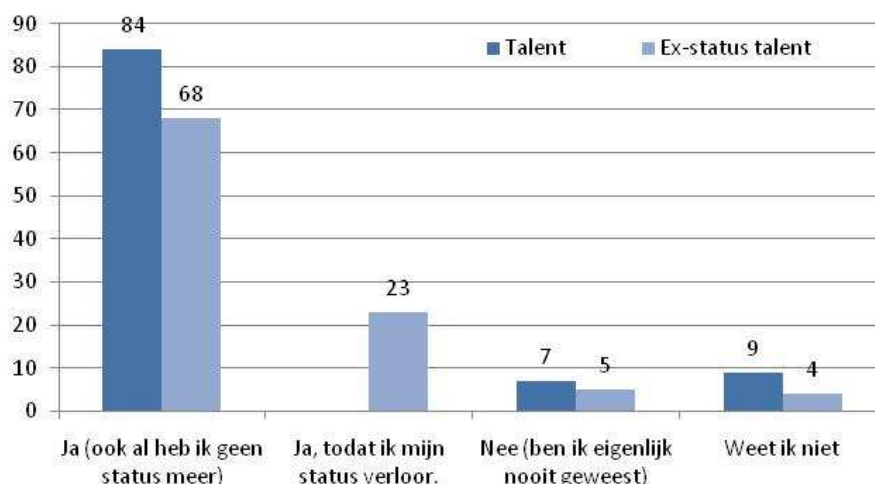
Wanneer we alleen kijken naar de talenten die op het moment van onderzoek een status van NOC*NSF bezaten, blijkt vooral de oudste leeftijdsgroep (69%) meer dan vijftien uur per week te trainen; bij de jongere leeftijdsgroepen is dat minder dan de helft, zie tabel B2.1 in de bijlagen. Bijna niemand van de oudere talentgroep traint minder dan tien uur per week. Er bestaan nauwelijks verschillen tussen jongens en meisjes, evenmin lijkt het veel verschil te maken of iemand een teamsport of een individuele sport beoefent. Er zijn wel iets meer individuele sporters dan teamsporters die aangeven minder dan tien uur per week te trainen (19 om 12 procent).

Topsport als leefstijl

“Een topsporter is iemand die zijn leven buiten de sport, om de sport heen plant. Sport komt daarbij absoluut op de eerste plaats. Een topsporter is bereid om daar heel veel, zo niet alles, voor opzij te zetten” (ex-status talent zwemmen, 19 jaar).

Naast harde criteria als prestatie en trainingsuren die NOC*NSF en/of sportbonden hanteren om topsporttalenten te indexeren, kan ook gekeken worden naar de zelfbenoeming van talentvolle sporters. Aan de talenten is dan ook gevraagd in hoeverre zij zichzelf als topsporter zien en vanaf welk moment dat zo was. In Figuur 2.1 komt naar voren dat bijna alle talenten (84%) zichzelf als topsporter zien. Opvallend is dat ook het merendeel van de talenten die geen status meer hebben (68%) zichzelf nog steeds als topsporter ziet. Echter, ruim een op de vijf talenten (23%) die hun topsportstatus zijn verloren, vindt zichzelf geen topsporter meer.

⁵ Bij de nationaal talenten en beloften ligt de ondergrens op acht uur.

Figuur 2.1 Zelfidentificatie als topsporter, naar talentstatus, in procenten

Talenten die het meest trainen zien zichzelf het vaakst als topsporter. Opvallend is echter dat ook van de groep die minder dan tien uur per week traint nog ruim tweederde (71%) zichzelf als topsporter ziet, zie tabel B2.2.in de bijlage.

In tabel 2.3 is te zien dat presteren op hoog niveau (95%) en het moment waarop sport centraal in het leven wordt gesteld (92%), voor talenten de belangrijkste indicatoren zijn om zichzelf als topsporter te identificeren.

Tabel 2.3 Indicatoren voor zelfidentificatie als topsporter, talenten (N=366), in procenten (heel erg) mee eens

Wanneer heb je sport centraal in je leven gesteld?	%
Sinds ik op een bepaald niveau presteer	95
Sinds het moment dat ik sport centraal stel in mijn leven	92
Sinds ik meer dan ... per week train	76
Sinds ik een erkende status van de bond heb	54

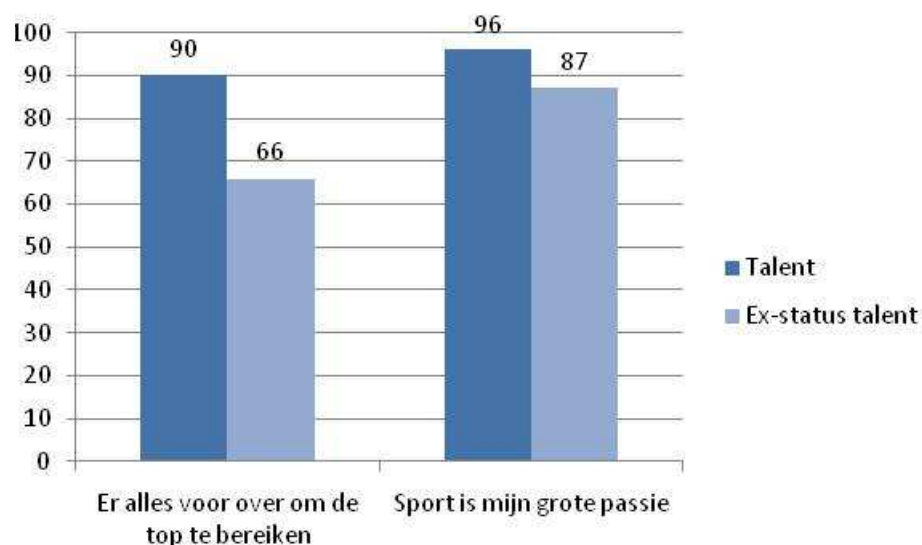
*Meerdere antwoorden mogelijk

Voor driekwart van de talenten speelde het aantal trainingsuren eveneens een rol. Talenten konden het aantal trainingsuren aangeven dat voor hun doorslaggevend was om zichzelf als topsporter te zien. Voor de meeste talenten lag deze grens op meer dan tien trainingsuren per week. Het gemiddelde aantal genoemde trainingsuren was dertien uur per week.

Het verkrijgen van een erkende topsportstatus is voor ongeveer de helft (54%) van de talenten (mede) bepalend om zichzelf als topsporter te identificeren. Uit de gegevens van tabel 2.1 en figuur 2.1 bleek reeds dat het verliezen van een status niet per definitie het einde van een topsportcarrière betekent. Velen maken nog steeds een behoorlijk aantal trainingsuren en identificeren zich als topsporter. Dat bleek ook uit sommige toegevoegde commentaren: *“Ook zonder status kan je nog proberen het hoogste in de sport te bereiken. Voor mij is dat om de hoofdklasse te halen”* (ex-status talent, waterpolo, 17 jaar).

De (ex-)status talenten is een aantal stellingen voorgelegd over de betekenis van sport in hun leven. Voor bijna alle talenten (97%) en ex-status talenten (87%) is sport hun grootste passie, zie figuur 2.2. Tevens geven negen van de tien talenten aan dat zij er alles voor over hebben om de top te bereiken. Dit geldt ook nog steeds voor tweederde van de ex-status talenten, hoewel de kansen voor deze groep waarschijnlijk zeer gering zijn. Dit omdat de meerderheid van de afgefallen talenten de aansluiting met de top mogelijk definitief heeft gemist.

Figuur 2.2 Identificatie met topsport, naar talentstatus, in procenten

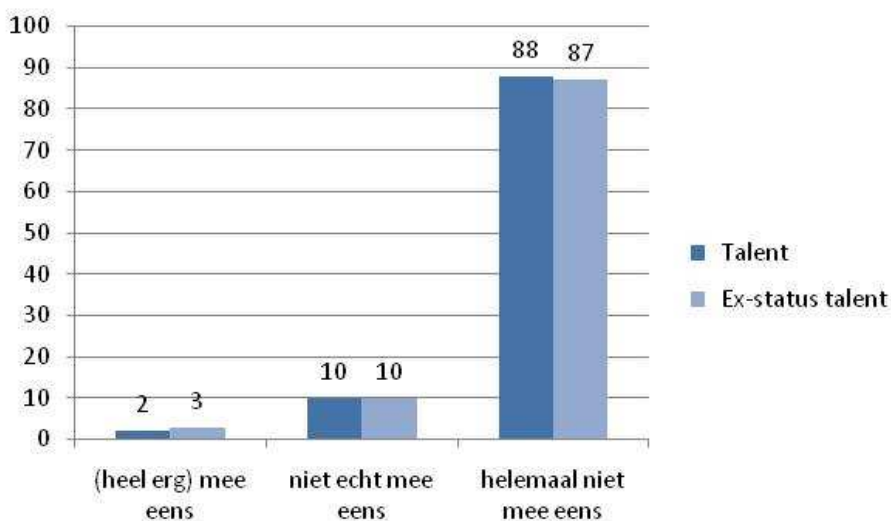

*percentage (heel erg) mee eens

Er ‘alles’ voor over hebben om de top te bereiken, zou mogelijk ook het gebruik van prestatiebevorderende middelen als doping kunnen betekenen. Dit blijkt niet het geval te zijn. Slechts twee procent van de talenten en drie procent van de ex-status talenten acht het behalen van de top in hun sport niet mogelijk zonder doping, zo laat figuur 2.3 zien.⁶

⁶ Deze (ex)talenten beoefen(d)en wielrennen (3), badminton (2), voetbal (2), handboog schieten (1) en hippische sport (1)

Figuur 2.3 Mening over noodzaak dopinggebruik om hoogste niveau in hun sport te bereiken, naar talentstatus, in procenten

De overgrote meerderheid van de (ex-)status talenten denkt zonder dopinggebruik de top te kunnen behalen, ongeacht geslacht, leeftijd, het typesport of het aantal trainingsuren, zie tabel B2.2 in de tabelbijlagen. Het is wel enigszins opmerkelijk dat naarmate (ex-)status talenten ouder worden en/of meer gaan trainen deze vraag minder stellig wordt ontkend. Datzelfde geldt voor individuele sporters.

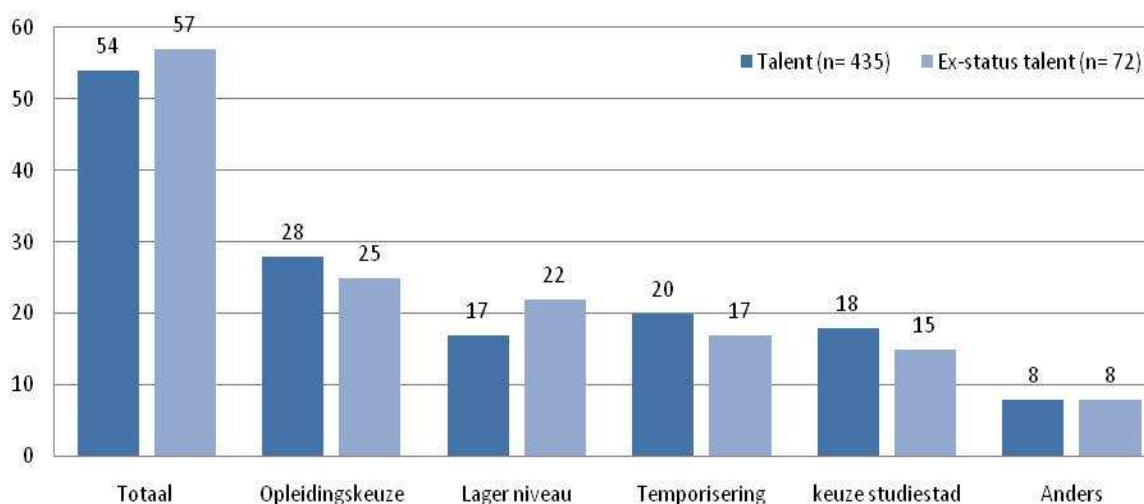
2.2 Topsportbeoefening en Onderwijs

De laatste jaren is er onder andere via LOOT-onderwijs, CTO en topsportspecifieke vervolgoopleidingen zoals de Cruyff University geïnvesteerd om de combinatie tussen topsportbeoefening en onderwijs te verbeteren. In hoeverre kunnen topsporttalenten hun sportbeoefening goed met een opleiding of studie combineren? Deze paragraaf gaat in op de invloed van topsportbeoefening op de onderwijskeuzes en het gebruik van en de tevredenheid over de geboden ondersteuning vanuit de onderwijsinstelling.

Topsportbeoefening van invloed op studieloopbaan

Aan de (ex-)status talenten is gevraagd wat de invloed van topsportbeoefening op hun studiekeuze is geweest. In figuur 2.4 is te zien dat voor het merendeel van zowel de talenten (54%) als de ex-status talenten (57%) sportbeoefening op hoog niveau van invloed op de onderwijskeuzes is geweest. Een volledig 'normaal' studieprofiel lijkt voor de meeste sporttalenten dan ook niet mogelijk vanwege hun topsportambities. Niettemin geeft ook bijna de helft van de (ex)statustalenten aan dat zij niet het gevoel hebben dat hun topsportdeelname van invloed was op hun studieloopbaankeuzes.

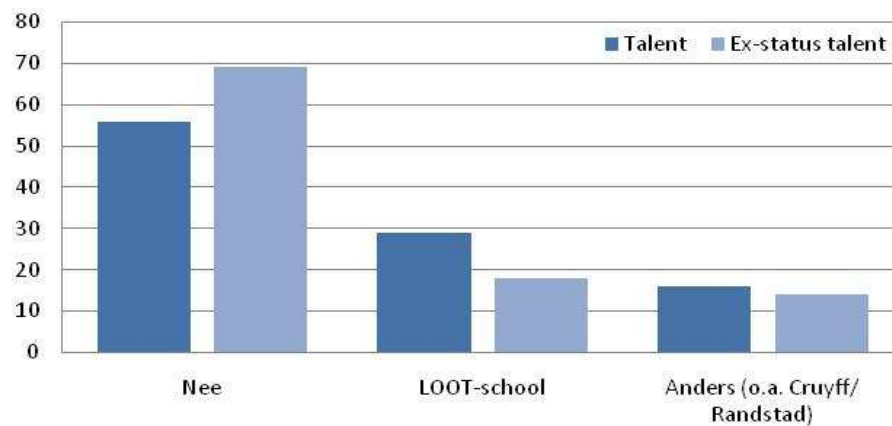
Figuur 2.4 Mate van en type beïnvloeding studieloopbaan door topsportbeoefening, naar talentstatus, in procenten

De meeste (ex-)status talenten geven aan dat topsportbeoefening met name van invloed is geweest op de keuze voor een bepaald type opleiding. Bijvoorbeeld een opleiding met topsportondersteuning (LOOT-school) of een sportgerichte opleiding (ALO, CIOS). Opvallend is dat voor ongeveer een op de vijf talenten (18%) en ex-status talenten (22%) topsportbeoefening tot een lager onderwijsniveau heeft geleid. Echter, in de vrije ruimte van categorie ‘anders’ vertelde een ex-status talent (19 jaar): *“Toen ik nog veel sportte deed ik ook op school veel beter mijn best.”* Een eenzijdige topsportidentiteit zou weliswaar kunnen betekenen dat opleiding voor veel talenten slechts ‘bijzaak’ of een ‘verplichting’ is, maar (ex-) status talenten kunnen juist ook op verschillende niveaus hoge ambities hebben en resultaten bereiken (vgl Jonker e.a., 2009).

Uit tabel 1.4 in paragraaf 1.3 is af te leiden dat 98 procent van de huidige talenten en 85 procent van de ex-status talenten momenteel nog schoolgaand is. Aan zowel de talenten als de ex-status talenten is gevraagd of zij momenteel of in het verleden topsportspecifiek onderwijs hebben gevolgd. In figuur 2.5 is te zien dat ondanks het groeiende aanbod van topsportspecifiek onderwijs, het merendeel van de ondervraagde statustalenten (56%) geen topsportspecifiek onderwijs volgt/volgde. Het percentage ex-status talenten zonder topsportspecifiek onderwijs ligt nog iets hoger (68%) dan het percentage talenten zonder topsportspecifiek onderwijs. Afgevraagd kan worden of deze iets oudere groep minder opties had, omdat de huidige ontwikkelingen snel gaan, of dat het niet kunnen of willen volgen van topsportspecifiek onderwijs mogelijk ook (mede) oorzaak is geweest voor hun statusverlies.

Figuur 2.5 Volgt/volgde specifiek topsportgericht onderwijs, naar talentstatus, in procenten

Wanneer talenten wel aangepast onderwijs volgen gaat het meestal om LOOT-onderwijs. Meer dan een kwart van de status talenten (28%) en bijna één op de vijf ex-status talenten (18%) volgde op het moment van onderzoek of in het verleden LOOT onderwijs. Van alle respondenten die op het moment van onderzoek middelbaar onderwijs volgen (n=261), volgt 38 procent LOOT onderwijs, tweederde volgt dus regulier onderwijs. Ondanks dat er vandaag de dag een groot aanbod bestaat van topsportspecifiek middelbaar onderwijs, is voor hen specifiek topsportgericht onderwijs kennelijk niet nodig.⁷ Dat kan betekenen dat hun topsportbeoefening probleemloos te combineren is, of dat ook reguliere middelbare scholen hun topsporttalenten ondersteunen.

Topsportondersteuning ook mogelijk op reguliere onderwijsinstelling

De belangrijkste reden voor talenten om voor topsportspecifiek onderwijs te kiezen is omdat de combinatie tussen school en topsportbeoefening anders niet mogelijk is. Dit geldt in ieder geval voor vier van de vijf talenten en voor drie van de vijf ex-status talenten die voor topsportspecifiek onderwijs hebben gekozen, zie tabel 2.4.

De andere meest genoemde reden was dat de betreffende school het dichtste bij was, of (onder ‘anders’) dat de betreffende school ook het meest aansloot bij hun wensen. *Deze school was mijn eerste keuze en toevallig houden ze en beetje rekening met topsport*” (ex-status schoonspringer, 20 jaar).

De twee laatstgenoemde redenen zijn *pull* factoren, deze factoren trekken de talenten naar het topsportspecifieke onderwijs toe. Het niet meer kunnen combineren van regulier onderwijs en sport is een *push* factor, deze factor stoot het talent van het regulier onderwijs af.

⁷ Al vanaf 1992 is de ontwikkeling van LOOT-scholen ingezet. Inmiddels zijn er bijna 30 LOOT-scholen in Nederland. Zie voor meer informatie www.stichtingloot.nl.

Tabel 2.4 Redenen om (niet) voor topsportspecifiek onderwijs te kiezen, naar talentstatus, in procenten

	Talenten (N= 192)	Ex-status talent (N= 22)
Redenen om wel voor topsportspecifiek onderwijs te kiezen		
Niet meer te combineren met regulier onderwijs	82	59
Opleiding was het dichtste bij	15	23
Weet ik niet	2	0
Anders	88	23
	Talenten (N= 243)	Ex-status talent (N= 50)
Redenen om niet voor topsportspecifiek onderwijs te kiezen		
Was niet nodig	44	38
Opleiding was te ver weg	28	10
Ik zat al op een andere school	17	20
Opleiding niet beschikbaar	12	12
Niet over nagedacht	7	10
Weet ik niet	11	2
Anders	13	17

*meerdere antwoorden mogelijk

Voor talenten (44 %) en ex-status talenten (38%) die niet van topsportspecifiek onderwijs gebruik maken, is de meest gegeven reden dat het voor hen ‘niet nodig’ was, zie tabel 2.4. Ook uit eerder onderzoek bleek dat topsportbeoefening en onderwijs via een reguliere onderwijsinstelling voor veel talenten goed te combineren is (vgl Reijgersberg e.a., 2009). Niettemin geeft ruim een op de vier talenten aan dat een topsportspecifieke opleiding voor hen te ver weg zou zijn.⁸ Ondanks een groeiende dekkingsgraad van LOOTonderwijs voelen ook veel talenten zich kennelijk nog min of meer ‘gedwongen’ om regulier onderwijs te blijven volgen. Daarnaast geven ook behoorlijk wat talenten en ex-status talenten aan dat er voor hun type opleiding geen topsportspecifiek onderwijs beschikbaar is. Dit laatste geldt echter met name voor talenten en ex-status talenten die een universitaire opleiding volgen. Meerdere (ex-) status talenten geven in een toelichting aan dat ze goede medewerking krijgen of kregen om de combinatie tussen opleiding en topsportbeoefening mogelijk te maken. “*Op deze school kan ik ook gewoon vrij krijgen voor belangrijke wedstrijden of trainingen*” (hippische sportster, 18 jaar). Ook in onderstaande tabel 2.5 is te zien dat (ex-)status talenten die geen topsportspecifiek onderwijs volgen veelal behoorlijk wat mogelijkheden tot topsportondersteuning hebben.

⁸ Dit geldt voor 33 % van middelbare scholieren die niet voor LOOT kozen.

Tabel 2.5 Gebruik ondersteuningsmogelijkheden naar volgen topsportspecifiek onderwijs, (ex)statustalenten, in procenten

	Voortgezet onderwijs		Beroepsopleidingen en hoger vervolg onderwijs	
	LOOT-school	Regulier VO	Anders, Cruyff, Randstad	Regulier vervolg onderwijs
Welke ondersteuning	N =136	N=163	N =63	N =83
Vrij voor wedstrijd/training	96	79	93	71
Vrijstelling vakken	79	26	30	12
Trainen onder schooltijd	77	31	65	29
Aangepast lesrooster	75	17	59	34
Flexibel toetsrooster	53	22	56	33
Huiswerkbegeleiding	22	4	11	2
Vervangende opdrachten	18	12	30	18
Trainingsfaciliteiten school	16	1	11	7
Privé lessen	13	1	3	2
Toetsen op locatie	12	1	6	1
Afstandsonderwijs	4	0	19	2
Anders	2	3	6	11
Geen gebruik	1	13	3	11

**meerdere antwoorden mogelijk*

Bijna alle talenten geven aan dat zij vrij krijgen voor wedstrijden of trainingen, talenten die topsportspecifiek onderwijs volgen nog iets meer. Talenten op een LOOT-school krijgen niet alleen vaker vrij voor wedstrijden of trainingen dan reguliere middelbaar scholieren, maar krijgen ook beduidend vaker vrijstelling voor bepaalde vakken (79% om 26%), zoals lichamelijke opvoeding en/of beeldende vorming. Daarnaast behoren trainen onder schooltijd, een aangepast lesrooster, een flexibel toetsrooster en het volgen van huiswerkbegeleiding en/of het maken van vervangende opdrachten vaker tot de mogelijkheden voor leerlingen die topsportspecifiek onderwijs volgen (vgl Reijgersberg e.a., 2009).

Deze resultaten suggereren enerzijds dat bij topsportspecifieke opleidingen verschillende extra ondersteuningsfaciliteiten bestaan, die de meeste reguliere opleidingen niet of in veel mindere mate aanbieden. Anderzijds laten de uitkomsten zien dat ook het reguliere onderwijs niet heel erg topsport onvriendelijk is en allerlei ondersteuningsmogelijkheden biedt. Hierdoor kunnen veel sporttalenten hun onderwijsverplichtingen naar tevredenheid combineren met hun topsport. Later in dit hoofdstuk wordt bekeken of beide groepen even tevreden zijn over de geboden ondersteuning.

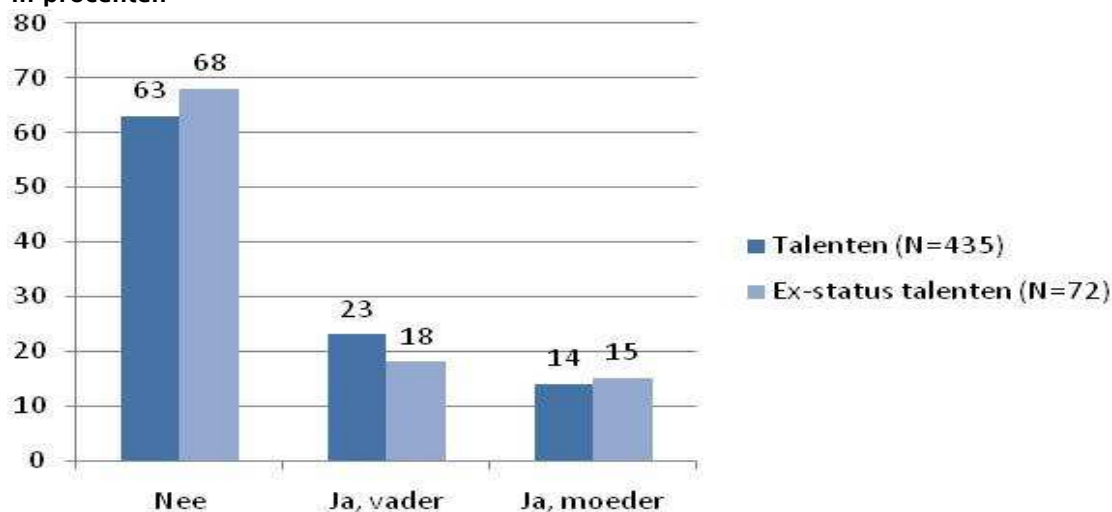
2.3 Sociale omgeving

In deze paragraaf is aandacht voor de vraag hoeverre de directe sociale omgeving (familie, partner, vrienden) betrokken is bij de topsportcarrière van het (ex-)status talent en hoe deze betrokkenheid wordt ervaren. Er wordt allereerst gekeken naar de mate waarin sporttalenten deel uitmaken van topsportfamilies. Ten tweede wordt gekeken naar in hoeverre een of beide ouders binnen de sport van hun kind actief zijn en of eventuele broers/zussen van de talenten eveneens topsport beoefenen. Tenslotte staan we stil bij eventuele partners en vriendschappen buiten de sport van (ex-)status talenten.

Een derde van de ouders als trainer/coach bij sportcarrière betrokken

Uit figuur 2.6 blijkt dat een derde van de ouders van zowel talenten met status als talenten zonder status actief is als trainer/coach bij de sportcarrière van hun kind. Vaders zijn hierin iets vaker actief dan de moeders. De mate waarin eigen ouders actief zijn in de (top)sport lijkt daarmee niet samen te hangen met de kans dat talenten hun status behouden.

Figuur 2.6 Betrokkenheid ouders als trainer/coach bij topsportcarrière, maar talentstatus, in procenten

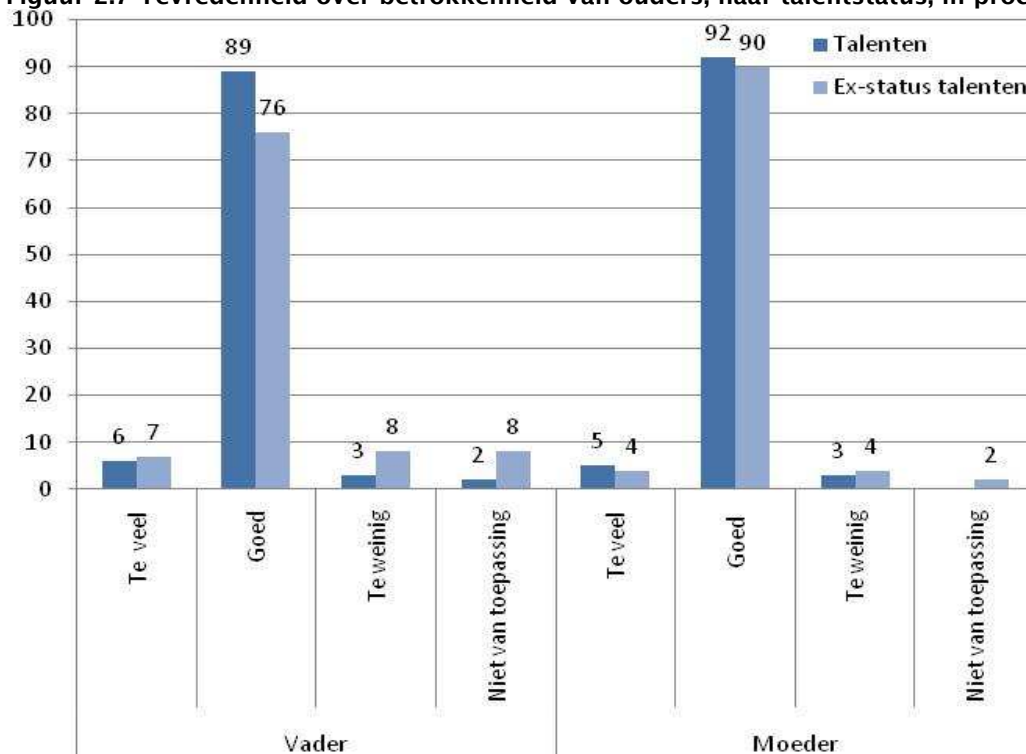
Wanneer onderscheid in geslacht wordt gemaakt, blijken ouders iets minder vaak als trainer/coach bij de sportcarrière van meisjes betrokken te zijn dan bij jongens, zie tabel 2.6. Tevens is het opvallend dat vaders twee maal zo vaak actief zijn dan moeders bij mannelijke sporttalenten, terwijl vaders en moeders even vaak als trainer/coach betrokken zijn bij vrouwelijke talenten.

Tabel 2.6 Betrokkenheid van ouders naar sekse en leeftijd, (ex)statustalenten, in procenten

	Jongen/man (N=249)	Meisje/vrouw (N=261)	
Ouders geen trainer/coach	59	68	
Vader trainer/coach	30	15	
Moeder trainer/coach	11	16	
	10 t/m 15 jaar (N=86)	16 t/m 18 jaar (N=245)	19 t/m 23 jaar (N=176)
Ouders geen trainer/coach	54	64	69
Vader trainer/coach	24	22	21
Moeder trainer/coach	22	14	10

Uit tabel 2.6 komt eveneens naar voren dat naarmate talenten ouder worden, ouders minder vaak als trainer/coach bij de sportcarrière van hun kind betrokken zijn. Talenten gaan professioneler trainen en de keuze voor een trainer/coach met meer kennis en vaardigheden dan hun ouders ligt voor de hand. Vooral moeders zijn op latere leeftijd minder vaak actief. Dit komt overeen met het gegeven dat vrouwen vooral betrokken zijn in de jeugdsport en minder vaak op hoger niveau (vgl. Knoppers & Bouman, 1998).

Niet alleen zijn de (ex-) status talenten gevraagd naar de mate waarin ouders betrokken zijn, maar ook naar de tevredenheid over hun betrokkenheid. Over het algemeen wordt de betrokkenheid van de ouders bij de sportcarrière door (ex-) status talenten als goed ervaren, zie figuur 2.7 en tabel B2.4 in de tabelbijlage. Slechts enkele (ex)status talenten (4-7%) beoordelen de sportbetrokkenheid van hun vader dan wel moeder als 'te veel'; ongeveer evenveel ervaren de betrokkenheid van hun ouders als 'te weinig'.

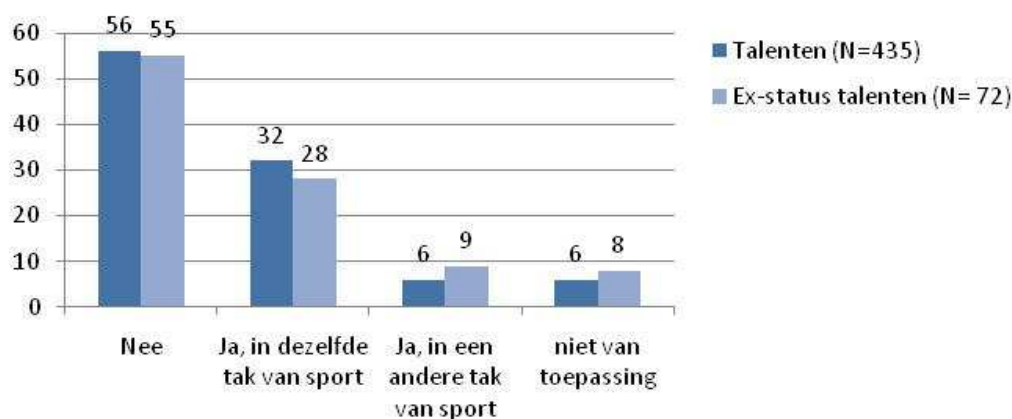
Figuur 2.7 Tevredenheid over betrokkenheid van ouders, naar talentstatus, in procenten

Uit de figuur komt ook naar voren dat ex-status talenten iets minder positief oordelen over de betrokkenheid van hun vader. Bovendien geven ze vaker aan dat de betrokkenheid van hun vader 'te weinig' of 'niet van toepassing' is. De (ex-)statustalenten komen mogelijk iets vaker uit meer kwetsbare eenoudergezinnen. Hoewel de verschillen gering zijn, kunnen minder (economisch) stabiele gezinnen negatief van invloed zijn op de kansen en mogelijkheden van talenten in de topsport, evenals in de rest van de samenleving (vgl. Jonker e.a., 2009).

Bijna helft van broer(s) en/of zus(sen) ook in de topsport actief

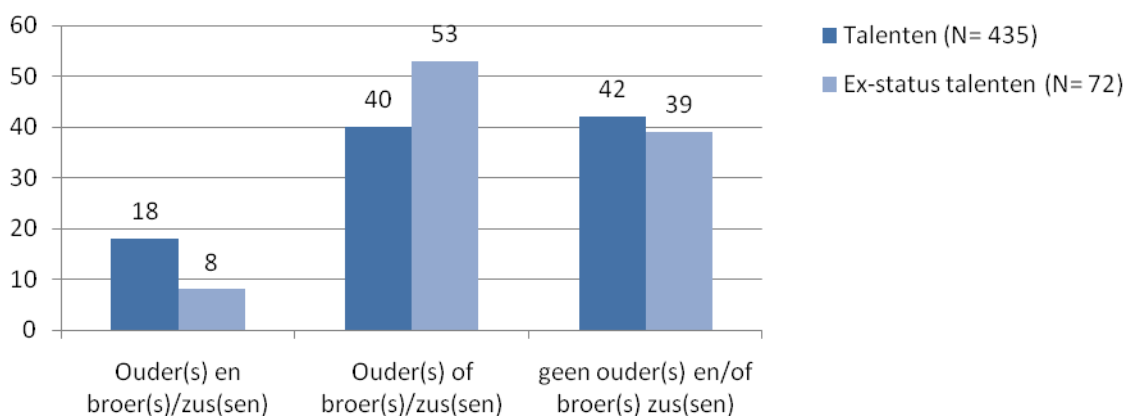
Wanneer gekeken wordt naar de mate waarin broers/zussen van (ex-)status talenten zelf actief zijn in de topsport, blijkt dat de meeste (ex)talenten broers en zussen hebben, en er vaak meer dan één sportief talent in een gezin aanwezig is. Dat geldt zowel voor talenten met als zonder status. Vier op de tien (ex-)status talenten heeft broer(s)/zus(sen) die net als zij in de topsport actief zijn/waren, meestal in dezelfde tak van sport.

Figuur 2.8 Mate waarin broers/zussen ook actief zijn in de topsport, naar talentstatus, in procenten

Net als bij de ouders wordt de betrokkenheid van de broers en zussen over het algemeen als goed ervaren; drie kwart is tevreden (zie tabel B2.4 in de bijlagen). Eén op de tien talenten zag hun broers/zussen graag iets meer betrokken.

De gegevens over de betrokkenheid van ouders als trainer/coach en de mate waarin broers/zussen ook in de topsport actief zijn, zijn in figuur 2.9 samengevoegd. Hierdoor ontstaat een globaal beeld van de mate waarin een gezin op topsport georiënteerd is. Als veel leden van een gezin zelf in de topsport actief zijn, zegt dat mogelijk ook iets over de waarde die in het betreffende gezin gehecht wordt aan topsportbeoefening of topsport in het algemeen. Uit eerder kwalitatief onderzoek onder (gestopte) talenten en hun ouders (Luijt e.a., 2009) bleek eveneens dat veel talenten afkomstig waren uit gezinnen waarin meerdere kinderen topsport beoefenden of waarin topsportbeoefening werd gestimuleerd.

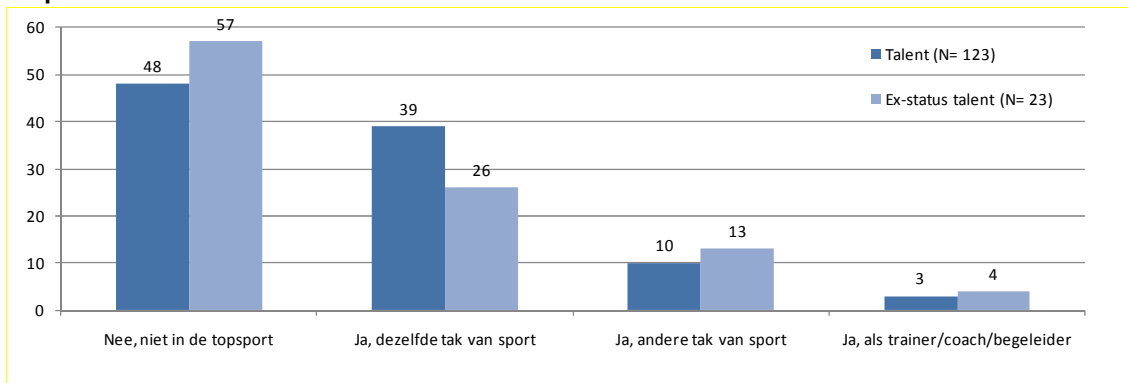
Figuur 2.9 Mate van topsportoriëntatie binnen gezin, naar talentstatus, in procenten

In meer dan de helft van de gevallen is het talent of het ex-status talent niet de enige binnen het gezin die in de topsport actief is. Bijna achttien procent van de talenten tegenover acht procent van de ex-status talenten is afkomstig uit een gezin waarin zowel één van de ouders trainer/coach is en één of meerdere broer(s) of zus(sen) topsport beoefend. Voor twee van de vijf talenten (40%) en iets meer dan de helft van de ex-status talenten (53%), geldt dat óf (één van) de ouders óf één of meerdere broer(s)/ zus(sen) actief bij de topsport is betrokken. Het is mogelijk dat talenten die afkomstig zijn uit een op topsport georiënteerde familie meer kans hebben om later door te stromen naar de top. Ouders zijn beter voorbereid op de ‘offers’ en investeringen die een topsportcarrière met zich meebrengt. Maar (over)betrokkenheid van ouders en sociale omgeving kan in sommige gevallen ook leiden tot extra spanning en stress tijdens de topsportcarrière (vgl Luijt e.a., 2009).

Partners ook vaak topsporters

Talents in de sport hebben over het algemeen weinig vrije tijd over naast hun onderwijs- en trainingsverplichtingen (vgl Luijt, e.a., 2009). Dat betekent dat het ook lastig is om relaties aan te gaan en vrienden te hebben buiten de sport.

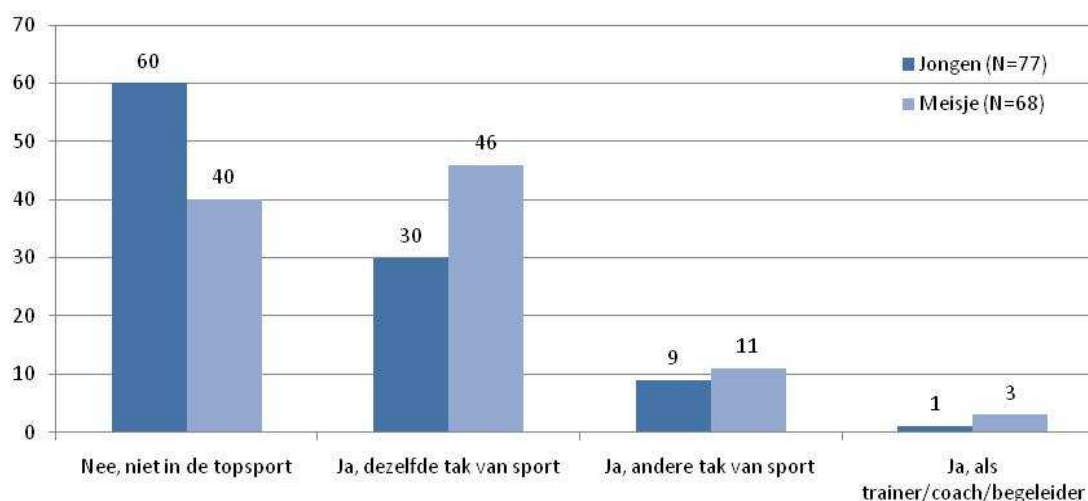
Van de ondervraagde (ex-)statustalents gaf ruim tweederde aan op het moment van onderzoek geen vriend of vriendin te hebben. Diegenen die wel een relatie hebben, blijken in veel gevallen een partner te hebben die ook in de topsport actief is. Ex-status talenten hebben iets vaker dan talenten (57 tegenover 48 procent) een partner die niet actief is in de topsport, zie figuur 2.10.

Figuur 2.10 Betrokkenheid partner in topsport, (ex)statustalents met partner, in procenten

Wanneer talenten wel een topsportende partner hebben is deze meestal in dezelfde tak van sport actief. Bij ongeveer tien procent van de (ex)statustalenten beoefend de partner een andere tak van sport, in een enkel geval is de partner als trainer/coach of begeleider actief.

Jongens blijken beduidend vaker dan meisjes een partner te hebben van buiten de topsport, zo blijkt uit figuur 2.11. Deze resultaten sluiten aan bij traditionele gendernormen over (top)sportbeoefening en sociale status en heteroseksuele aantrekkelijkheid onder leeftijdsgenoten (vgl Elling, 2002).

Figuur 2.11 Partner in topsport naar geslacht, (ex)statustalenten met partner, in procenten

Naar verwachting zullen meisjes ook vaker dan jongens een relatie hebben met hun (mannelijke) trainer, maar het aantal respondenten met een trainer als partner is te gering om hierover uitspraken te kunnen doen.

Vrijwel alle (ex)talenten waren tevreden over de verkregen ondersteuning voor hun topsportcarrière vanuit hun partner. Ex-status talenten gaven iets vaker aan dat ze naar hun gevoel te weinig ondersteund werden. Dat hangt samen met het feit dat onder hen een grotere groep aangaf een partner van buiten de topsport te hebben. Uit 'Alles voor de sport' (Luijt e.a., 2009) bleek reeds dat partners die zelf geen topsport beoefenen mogelijk minder begrip kunnen opbrengen voor het veelal volle, monomane en soms egoïstische leefpatroon van topsporters.

Wat betreft de ondersteuning van vrienden buiten de sport was tweederde van de (ex-) status talenten hierover tevreden, zie tabel B2.4 in de bijlagen. Een kwart gaf aan dat ze niet tevreden waren over de ondersteuning en een op de tien (ex-) status talenten gaf aan dat deze vraag niet van toepassing was, wat waarschijnlijk betekent dat ze geen (goede) vrienden buiten de (top)sport hebben. In tabel 2.7 zijn drie stelling over vriendschappen weergegeven. Talenten zeggen iets vaker (44%) dan ex-status talenten (28%) genoeg tijd te hebben om leuke dingen met vrienden te doen. Bovendien wordt deze vraag door ex-status talenten ook veel minder stellig ontkend. Zestig procent van de ex-status talenten is het er 'niet echt mee eens' tegenover minder dan de helft van de talenten (47%), zie tabel B2.5 in de bijlagen.

Tabel 2.7 Stellingen over vriendschappen in percentage (heel erg) mee eens

	Talenten (N=435)	Ex-status talenten (N=72)
Ik heb genoeg tijd om leuke dingen met vrienden te doen	44	28
Ik heb eigenlijk geen vrienden buiten de (top)sport	12	14
Ik zou graag meer vrienden buiten de (top)sport hebben	17	21

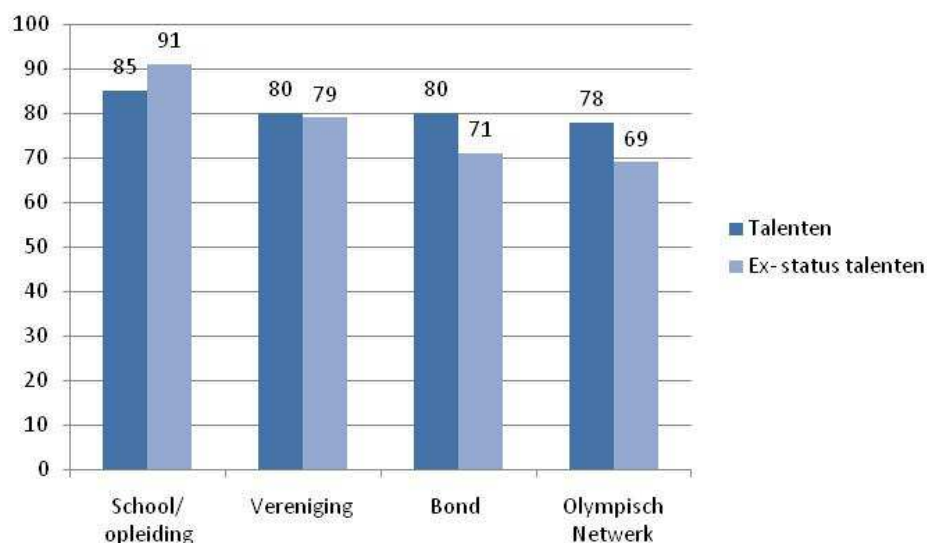
Het verschil is niet groot, maar ex-status talenten geven net iets vaker dan talenten aan geen vrienden buiten de sport te hebben, of graag meer vrienden buiten de sport te willen hebben. Het ligt niet direct voor de hand dat talenten ook daadwerkelijk meer vrienden hebben of meer tijd met vrienden besteden. Wellicht dat talenten een gebrek aan (tijd voor) vrienden (buiten de sport) minder snel als een gemis ervaren dan ex-status talenten.

Naast de ondersteuning vanuit de directe sociale omgeving is ook de ondersteuning vanuit verschillende (sportgerelateerde) organisaties van belang om topsportbeoefening mogelijk te maken. Eerder onderzoek naar het topsportklimaat in Nederland liet zien dat er nog veel te verbeteren viel op het terrein van talentontwikkeling. De laatste jaren heeft NOC*NSF veel aandacht besteed aan het optimaliseren van de ondersteuning van talentvolle sporters, onder meer via talentprogramma's bij de bonden en op lokaal niveau via Olympische steunpunten.

2.4 Ondersteuning en faciliteiten

Ondersteuning aan sporttalenten gebeurt op verschillende manieren en door verschillende instanties. In figuur 2.12 is weergegeven hoe de topsportondersteuning vanuit de opleiding en relevante sportorganisaties door talenten en ex-status talenten wordt beoordeeld. Talenten blijken ongeveer even positief over de geboden ondersteuning vanuit de school, de bond, de vereniging en het Olympisch Netwerk als ex-status talenten. De ondersteuning vanuit de school/opleiding wordt door (ex-)status talenten het best beoordeeld (resp 91% en 85% voldoende/goed).

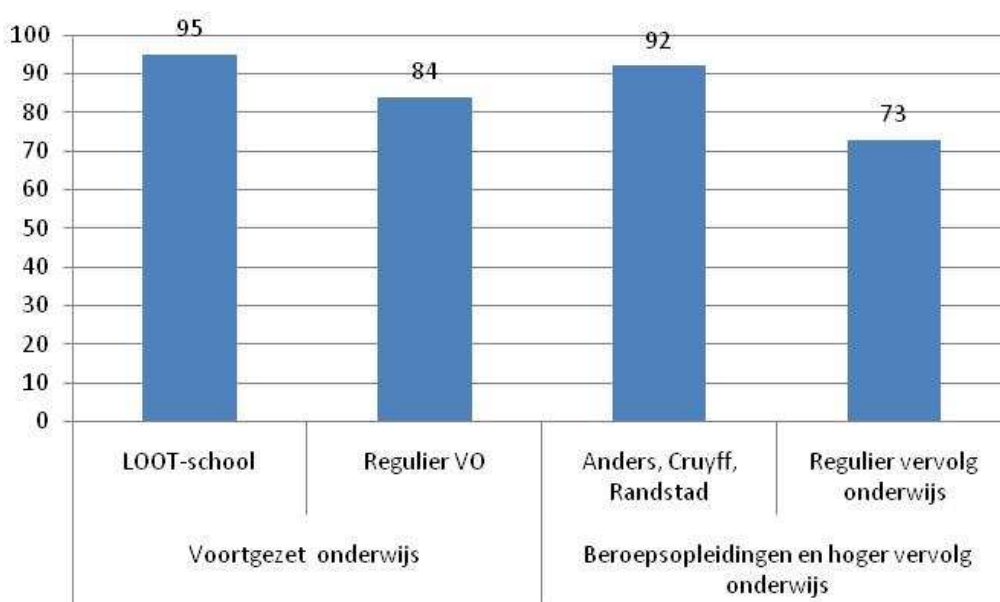
Figuur 2.12 Beoordeling topsportondersteuning verschillende organisaties, naar talentstatus, in procenten voldoende/goed (exclusief 'niet van toepassing').

Het Olympisch Netwerk en de sportbonden worden vooral door ex-statustalenten iets lager beoordeeld. Mogelijk houden ze deze instanties het meest verantwoordelijk voor het verliezen van hun topsportstatus. Opvallend was dat een relatief hoog percentage talenten (14%) en vooral ex-status talenten (27%) bij het Olympisch Netwerk op de ondersteuningsvraag 'niet van toepassing' hebben ingevuld (zie tabel B2.6 in de bijlage). Hoewel eigenlijk alle (ex-)status talenten contact zouden moeten hebben gehad met het Olympisch netwerk, hebben niet alle (ex-)status talenten gebruik gemaakt van de aangeboden diensten. Ook uit de toelichtende open antwoorden bleek dat het Olympisch Netwerk zeker niet bij alle (ex-)status talenten bekend is (vgl Reijgersberg, e.a, 2009) : *“Ik begrijp niet precies wat het Olympisch Netwerk is, ik ben er vanuit gegaan dat het gewoon het NOC*NSF is?”*(schaatstalent, 17 jaar). Een uitgebreide tabel over de beoordeling van topsportondersteuning is in de tabelbijlagen te vinden.

Wat betreft de beoordeling van de ondersteuning door de school/opleiding is ook nog onderscheid gemaakt tussen topsportspecifiek (o.a, LOOT) en regulier onderwijs. Figuur 2.13 laat zien dat de beoordeling van het topsportspecifieke onderwijs iets hoger ligt, vooral bij het voortgezet onderwijs.

Figuur 2.13 Beoordeling ondersteuningsmogelijkheden vanuit school naar topsportspecifiek onderwijs, (ex-)status talenten, in procenten voldoende/ goed.

De resultaten ondersteunen de eerdere bevindingen dat het reguliere onderwijs voor veel topsporttalenten voldoende ondersteuningsmogelijkheden bieden en topsportspecifiek onderwijs niet altijd noodzakelijk is.

Topsportpas en medische faciliteiten Olympisch netwerk meest gebruikt

In tabel 2.7 staat weergegeven in hoeverre (ex-)status talenten van de faciliteiten en ondersteuning van het Olympisch Netwerk gebruik hebben gemaakt. In de tabel is te zien dat ongeveer zes van de tien talenten en ex-status talenten van de aangeboden diensten van het Olympisch Netwerk gebruik hebben gemaakt

Tabel 2.7 Gebruikte ondersteuning van het Olympisch Netwerk, naar talentstatus, in procenten

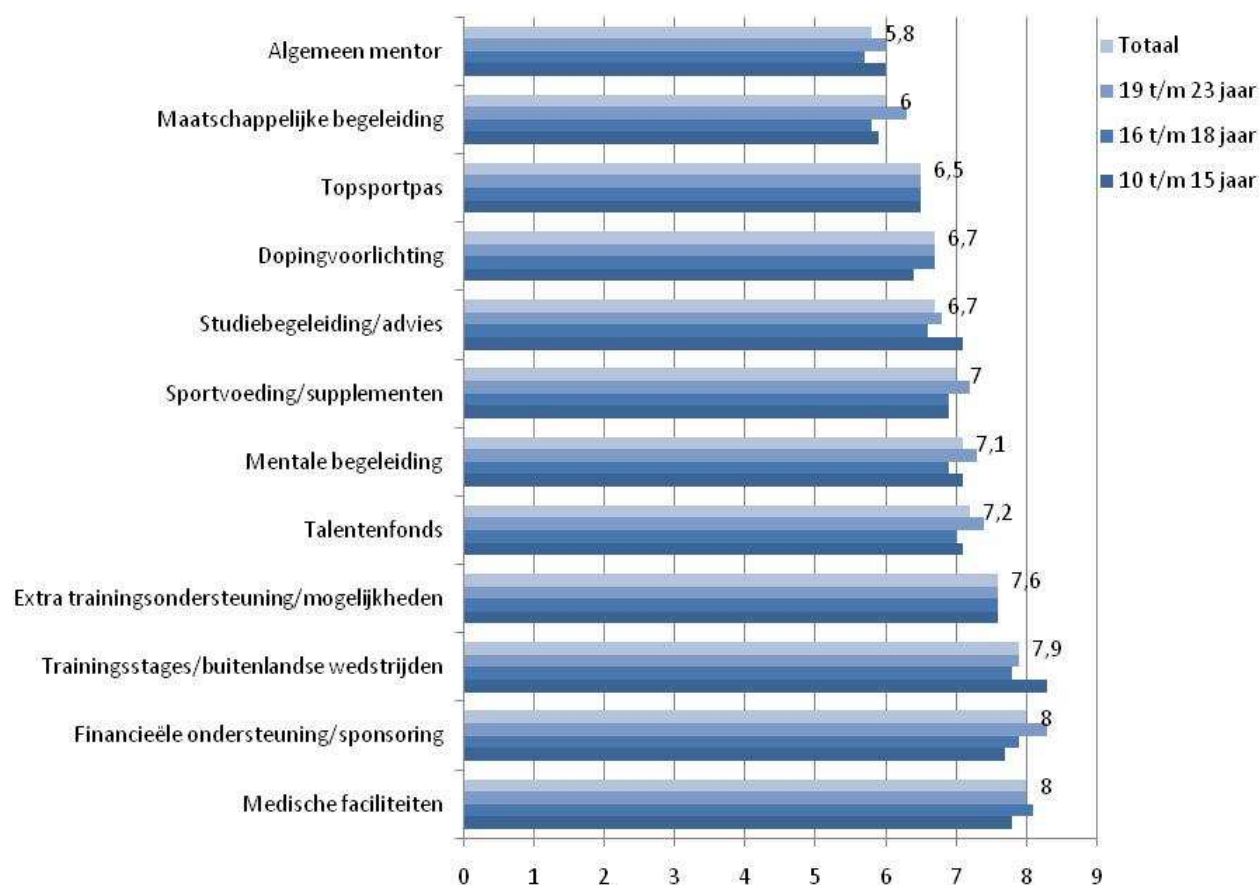
	Talenten (N =303)	Ex-status talenten (N =46)
Gebruik van diensten van Olympisch Netwerk (N =507)	57	64
<i>Algemeen</i>		
Topsportpas	62	53
Talenteffonds	25	13
<i>Sporttechnische en medische begeleiding</i>		
Medische faciliteiten	37	10
Extra trainingsondersteuning- of faciliteiten	8	8
Mentale begeleiding	8	7
<i>Overige begeleiding</i>		
(maatschappelijk, financieel, huisvesting)	31	7
<i>Anders</i>	23	7

*meerdere antwoorden mogelijk

Voornamelijk de topsportpas, het talentenfonds en medische faciliteiten scoren in beide groepen hoog. Opvallend is dat talenten vaker dan ex-status talenten gebruik hebben gemaakt van zowel medische faciliteiten als van overige vormen van begeleiding, waaronder financiële en maatschappelijke begeleiding. Mogelijk is de groep talenten die hun status behouden heeft proactiever in de preventie en behandeling van blessures en afstemming van hun topsportaspiraties met andere aspecten zoals onderwijs en hebben zij een beter zelfregulerend vermogen (vgl. Jonker, e.a. 2010).

Aan de statustalenten werd tevens gevraagd naar het belang van verschillende vormen van ondersteuning en van welke instantie zij de betreffende ondersteuning het liefst zouden ontvangen. Figuur 2.14 laat zien dat het meest belang wordt gehecht aan medische faciliteiten, financiële ondersteuning en buitenlandse trainingsstages en wedstrijden. Het minste belang wordt gehecht aan een algemeen mentor en maatschappelijke begeleiding. De figuur laat tevens zien dat er enkele verschillen bestaan in de gewenste vormen van ondersteuning naar leeftijd. Zo kennen huidige status talenten in de oudste leeftijdsgroep (19 t/m 23 jaar) iets meer waarde toe aan financiële ondersteuning, mentale begeleiding, sportvoeding en maatschappelijke begeleiding dan talenten in de jongere leeftijdsgroepen. In de jongste leeftijdsgroep (10 t/m 15 jaar) wordt iets meer belang gehecht aan studiebegeleiding, extra trainingsmogelijkheden en buitenlandse trainingsstages dan in de twee oudere leeftijdsgroepen.

Figuur 2.14 Belang van verschillende vormen van ondersteuning, statustalenten (N =435) naar leeftijd, in gemiddeld rapportcijfer (schaal 1-10)

De talenten konden eveneens aangeven via welke persoon of organisatie ze de betreffende ondersteuning bij voorkeur wilden ontvangen. Uit de in tabel B2.7 gepresenteerde resultaten komt naar voren dat de talenten verschillende loketten noemen voor de gewenste vormen van ondersteuning. De consultant van het Olympisch Netwerk werd het vaakst genoemd als het gaat om het talentenfonds (40%) en de topsportpas (47%), maar vooral bij (overige) vormen van financiële ondersteuning (51%). De eigen trainer (36%/26%) en de bondstrainer (24/40%) werden het meest genoemd wanneer het gaat om respectievelijk extra trainingsondersteuning en buitenlandse stages en wedstrijden. Voor medische faciliteiten is de (bonds)arts (40%) de meest aangewezen persoon en de topsportcoördinator op school komt vooral in beeld bij studiebegeleiding (58%) en in minder mate ook bij maatschappelijke begeleiding (22%). Bij dit laatst aspect gaven talenten vooral aan dat het hen niet uitmaakt (31%) wie deze begeleiding biedt. Ook wat betreft veel andere aspecten (o.a. de ondersteuning van een algemeen mentor, financiële ondersteuning, dopingvoorlichting, talentenfonds, topsportpas) gaf ongeveer een derde aan dat het hen niet uitmaakt van wie ze deze vormen van ondersteuning ontvangen.

Bij de toelichtende opmerkingen werd diverse keren aangeven dat sommige talenten de genoemde vormen van ondersteuning weliswaar graag zouden willen, maar ze hier in de praktijk (nog) geen ervaring mee hebben gehad. *“Ik heb van dit alles, nooit niks meegekregen.”* *‘Al deze vormen heb ik zelf moeten regelen omdat deze met een IT status niet mogelijk zijn.’* Enkelens noemen hier ook het belang van de ouders met betrekking tot de noodzakelijke (financiële) ondersteuning: *“Bij het wegvallen van mogelijkheden door de eigen bond, ben ik totaal aangewezen op de mogelijkheden van mijn ouders. Een sportpsycholoog heb ik regelmatig nodig, maar dit wordt gewoon niet vergoed.”*

Uit figuur 2.14 bleek dat talenten relatief minder belang hechten aan dopingvoorlichting vergeleken met andere aspecten. Echter, in de twee oudere leeftijdsgroepen hechten iets meer waarde aan dopingvoorlichting dan talenten in de jongste leeftijdsgroep. Niettemin vindt driekwart van de talenten dopingvoorlichting (heel) belangrijk; bijna een kwart (23%) scoorde lager dan een zes. In de vragenlijst werden ook enkele specifieke vragen over dopingvoorlichting opgenomen.

Meeste talenten krijgen dopingvoorlichting via de bond

Acht op de tien (ex)statustalenten gaven aan ooit dopingvoorlichting te hebben ontvangen; 17 % van de statustalenten en 32 procent van de ex-status talenten heeft nog nooit dopingvoorlichting gekregen, zie tabel 2.8. Van alle (ex)-status talenten die dopingvoorlichting hebben gekregen bleken de meesten (39%) dopingvoorlichting van hun sportbond te hebben gekregen, gevolgd door de dopingautoriteit (26%) en hun eigen trainer/coach (25%).

Tabel 2.8 Ontvangen dopingvoorlichting, in procenten

	Totaal	talenten (N=435)	Ex-status talenten (N=72)
Nooit	19	17	32
Sportbond	39	41	28
Dopingautoriteit	26	27	19
Trainer/coach	25	25	24
NOC*NSF	19	20	15
(bonds)Arts	12	14	11
Dopingcontroleur	11	12	6
Olympisch netwerk	10	10	8
Anders	4	7	11

*meerdere antwoorden mogelijk

Hiervoor zagen we reeds dat het voor de meeste (ex)talenten (30%) niet uitmaakt wie de dopingvoorlichting geeft. Dat bleek ook uit de toelichtende open antwoorden: *“Ik zoek het zelf wel uit. Als ik bijvoorbeeld vitaminepillen nodig heb, gebruik ik de dopingwaaier en anders kijk ik op de site van de dopingautoriteit”* (vrouw, 18 jaar, atletiek)

Er is echter ook een grote groep talenten die bij voorkeur van een consulent van het Olympisch netwerk (22%) of van een (bonds)arts dopingvoorlichting (21%) krijgt, zie tabel B2.8 in de bijlagen.

Algemene beoordeling topsportklimaat een magere voldoende

Aan talenten die op het moment van onderzoek nog een status hadden werd gevraagd hoe zij de topsport mogelijkheden en ondersteuning in hun tak van sport in Nederland als geheel beoordelen. Het gemiddelde cijfer dat de talenten gaven was een 6,5. Hiermee krijgt het topsportklimaat een magere voldoende.

2.5 Beëindiging Talentstatus

Van de totale responsgroep gaven 72 personen aan dat ze op het moment van onderzoek geen status meer hadden. Deze personen kregen een aantal extra vragen voorgelegd over het verliezen van hun status en eventueel het stoppen met topsport.⁹

Blessures en maatschappelijke prioriteit belangrijkste redenen statusverlies

Aan het beëindigen van een talentstatus kunnen meerdere redenen ten grondslag liggen (vgl Elling, 2009; Luijt, e.a.2009). De belangrijkste redenen voor het beëindigen van de talentstatus zijn in onderstaande tabel 2.9 weergegeven. De antwoorden van de ex-status talenten zijn

⁹ De overige 83 ex-talenten die op het moment van onderzoek geen status meer hadden, maar ‘weet niet’ invulden op de vraag naar hun status (later gecorrigeerd, zie paragraaf 1.2) vulden de reguliere vragenlijst in en kregen dus niet de vragen over het verliezen van hun status voorgelegd.

afgezet tegen de redenen van ex-topsporters (die in het verleden over A/B/HP status beschikten) die naar voren kwamen uit eerder onderzoek (Elling, 2009). De resultaten laten zien dat er bepaalde overeenkomsten bestaan, maar dat er ook verschillen zijn in de genoemde redenen. Deze hangen samen met verschillen in de fase van de topsportloopbaan en de levensfase tussen de ex-status talenten en oud-topsporters.

Tabel 2.9 Genoemde redenen voor statusverlies door ex- statustalenten en oud-topsporters, in procenten

	Ex-status talenten uit huidig onderzoek (N=72)	Gestopte topsporters uit onderzoek "Op jacht naar goud" (N=188)
Blessures/Ziekte	30	33
Prioriteit / noodzaak school/studie of werk (incl financieel)	21	16
Overgangsfase (leeftijd/andere discipline)	16	**
Afnemende prestaties	15	18
Motivatie gebrek	14	30
Genoeg van 'topsportwereldje'	14	14
Status werd afgenomen	11	**
Besef hoogste niveau niet haalbaar	11	**
Andere interesses / nieuwe uitdagingen	8	22
Niet meer geselecteerd	8	16
Conflict met trainer/andere sporters	4	12
Ingrijpende gebeurtenissen in privéleven	4	**
Alles bereikt	**	21
Kinderwens	**	16
Anders	8	0

* meerdere antwoorden mogelijk

** Niet genoemd in vragenlijst

De resultaten laten zien dat talenten vaak meerdere samenhangende redenen noemen voor het verlies van de talentstatus. De meest genoemde reden voor het verlies van de talentstatus is volgens de talenten zelf blessureleed of ziekte (30%). Blessures kunnen vaak gepaard gaan met motivatieproblemen en/of afnemende prestaties. Hierbij kunnen talenten in een soort vicieuze cirkel terecht komen, waarin ze nog harder gaan trainen om hun oude niveau te bereiken met een verhoogde kans om wederom een geblesseerd te raken.

Naast blessures of ziekte is het prioriteit geven aan school of studie (19%) de meest genoemde reden om de status te verliezen. Het kiezen voor een maatschappelijke carrière door talenten (en topsporters) gebeurt mede vanuit de onzekerheid die een topsportstatus en de topsport als geheel met zich mee brengt: *“Er is onvoldoende zekerheid met betrekking tot je status, die krijg je namelijk maar voor één jaar. Dat is ook de reden dat ik voor een maatschappelijke carrière heb gekozen en niet voor de topsport.”* (ex-status waterpolotalent, 21 jaar).

Ook onder oud-topsporters waren blessures de meest genoemde reden, maar motivatiegebrek speelde onder deze (oudere) groep ook een belangrijke rol, evenals het gevoel dat ze ‘alles bereikt’ hadden en/of ‘nieuwe uitdagingen’ aan wilden gaan. Naast bepaalde overeenkomsten

tussen de ex-statustalenten en oud-topsporters zijn er dan ook enkele duidelijke verschillen in genoemde redenen. Zo gelden redenen als ‘overgangsfase’ (16%) en het ‘besef hoogste niveau niet haalbaar’ (11%) vooral voor talenten. Redenen als ‘kinderwens’ en ‘alles bereikt’ werden alleen door oud-topsporters genoemd. Slechts enkele ex-status talenten noemden expliciet financiële redenen waardoor ze hun status uiteindelijk zijn verloren. Dit geldt in veel sterkere mate voor oud-topsporters, die op een gegeven moment genoodzaakt waren om te gaan werken.

De categorieën ‘overgangsfase’ en ‘status werd afgenomen’ werden geconstrueerd uit de antwoorden die veel ex-statustalenten gaven onder ‘anders’. Velen hadden het gevoel dat ze onterecht en om voor hen soms onduidelijke reden hun status verloren. Ze zoeken de redenen voor statusverlies niet bij eventuele eigen tekortkomingen (‘niet goed genoeg’), maar extern bij de bond of bij NOC*NSF. Bijvoorbeeld dat er plotseling andere criteria golden of bepaalde disciplines niet meer in aanmerking kwamen voor een status, selectieprocedure oneerlijk verliepen en/of er vriendjespolitiek in het spel was.

*“NOC*NSF kwam met een plan dat ik en vele andere schutters niet waar konden maken. Daardoor moesten we de hoogste selectie verlaten. (..) Zelf heb ik ervoor gekozen om helemaal te stoppen”* (ex-status talent, schieten, 23 jaar).

*“Mijn status is om totaal onbegrijpelijke en ongemotiveerde redenen door NOC*NSF ontnomen.”* (ex-status talent, hippisch, 12 jaar).

Dergelijke gevoelens van onrechtvaardigheid kunnen ertoe leiden dat talenten ‘genoeg van het topsportwereldje’ (11%) hebben. Van belang is dan ook om ex-statustalenten te vragen naar wat er naar hun idee verbeterd zou kunnen worden in het huidige topsportklimaat.

Vooraf financiële ondersteuning gemist

Ex-status talenten is gevraagd of zij ondersteuning hebben gemist en in welke vorm. In tabel 2.10 is te zien dat meer dan de helft van de ex-status talenten aangeeft dat ze tijdens hun topsportperiode bepaalde vormen van ondersteuning hebben gemist. De ondersteuning heeft volgens de ex-status talenten het meest te kort geschoten op financieel gebied. Ook had bijna een kwart graag meer buitenlandse stages of wedstrijden gehad.

Tabel 2.10 Gemiste vormen van ondersteuning, ex-statustalenten, in procenten

	Ex-status talenten (N=72)
Financiële ondersteuning / Sponsoring	43
Trainingsstages / Buitenlandse wedstrijden	22
Mentale begeleiding	18
Voldoende trainingsondersteuning / mogelijkheden	17
Studiebegeleiding	14
Medische faciliteiten	13
Maatschappelijke begeleiding	10
Algemeen mentor	8
Anders	6
Totaal één of meerdere vormen van ondersteuning gemist	58

**meerdere antwoorden mogelijk*

Mentale begeleiding wordt ook door één op de vijf talenten gemist. Opvallend is dat de mentale ondersteuning in principe wel via het Olympisch netwerk wordt aangeboden, maar dat (ex-) status talenten daar kennelijk niet goed van op de hoogte zijn en daar – zo zagen we in tabel 2.7 - nog minimaal gebruik van maken.

Het is natuurlijk de vraag of het (in hogere mate) beschikbaar zijn van deze aspecten de uitval van deze ex-talenten had kunnen voorkomen. Talentontwikkeling is tenslotte een selectieproces waarbij de meeste talenten uiteindelijk afvallen. Zelf zullen ex-talenten eerder geneigd zijn de ‘schuld’ voor het statusverlies bij anderen neer te leggen (gebrek aan begeleiding) dan bijvoorbeeld bij hun eigen tekortkomingen om op het hoogste niveau te kunnen acteren.

In de open toelichtingvragen gaven een aantal ex-status talenten aan dat zij (ook) na het verlies van hun talentstatus een bepaalde ondersteuning hebben gemist. *“Als je een status hebt, dan ben je belangrijk in de sport. Als je om wat voor een reden geen status meer hebt, hoor je er niet meer bij en hoor je niks. Door ziekte ben ik mijn status verloren en dat is best hard en doet pijn. Terwijl ik ze toen juist nodig had, al was het maar om een bemoedigend woord”* (ex-status talent, zwemmen, 16 jaar). Uit dit citaat blijkt dat het verliezen van een talentstatus voor sommige talenten een ingrijpende gebeurtenis kan zijn.

Meer moeilijkheden bij onvrijwillig verlies van topsportstatus

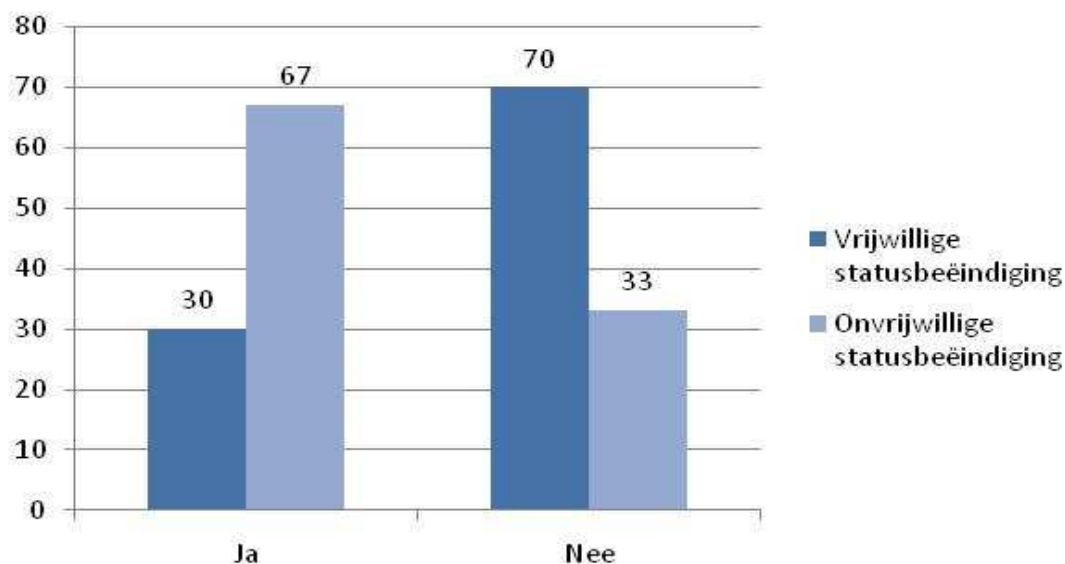
Overeenkomstig met eerdere bevindingen onder oud-topsporters vonden we een duidelijke relatie tussen het moeite hebben met het verlies van hun status en het feit dat het statusverlies onvrijwillig was (vgl Elling, 2009).

Behalve naar de redenen van statusverlies is aan de talenten ook expliciet gevraagd of zij hun status meer vrijwillig of meer onvrijwillig hebben verloren.¹⁰ Ruim tweederde van de ex-status talenten geeft aan gedurende 2009 hun status min of meer onvrijwillig te zijn verloren.

Tweederde van de ex-status talenten die hun status onvrijwillig hebben verloren blijkt dit enigszins tot behoorlijk lastig te vinden, zie figuur 2.15. Daarentegen geeft meer dan twee derde van de talenten die hun status vrijwillig zijn verloren aan juist geen moeite te hebben ondervonden. Toch ondervindt bijna één op de drie ex-talenten voor wie de statusbeëindiging min of meer vrijwillig was moeilijkheden met het statusverlies.

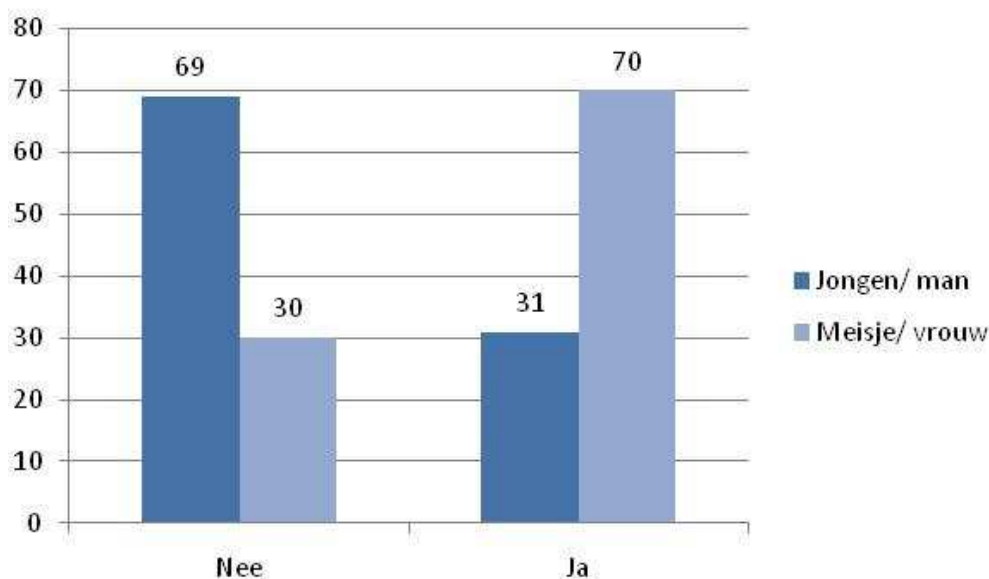
¹⁰ Onvrijwillig statusverlies hangt onder andere meer samen met blessures en het niet meer geselecteerd zijn dan met motivatiegebrek of het besef van talenten dat ze hoogste niveau niet zullen bereiken.

Figuur 2.15 Moeite met status verlies, naar (on)vrijwillige statusbeëindiging, ex-status talenten, in procenten (N=72)

Naast een verschil in het soort statusbeëindiging laten de resultaten ook een verschil zien tussen jongens en meisjes en de manier waarop de statusbeëindiging wordt ervaren. Bijna zeventig procent van de jongens geeft aan het helemaal niet of nauwelijks lastig te vinden om geen status meer te hebben. Van de meisjes zegt daarentegen ruim zeventig procent het juist enigszins tot behoorlijk lastig te vinden om de status te zijn verloren, zie figuur 2.16. Dit sekseverschil kan slechts voor een beperkt deel verklaard worden doordat meisjes het statusverlies vaker als onvrijwillig benoemen (70%) dan jongens (64%).

Figuur 2.16 Moeite met status verlies, naar sekse, ex-status talenten, in procenten (N=72)

In relatie tot traditionele genderrollen sluiten competitie en topsport meer aan bij ‘mannelijkheid’ en valt juist te verwachten dat jongens meer last zouden hebben van het feit dat ze momenteel niet goed genoeg meer zijn in sport en daardoor geen talentstatus meer

ontvangen. Jongens geven mogelijk minder makkelijk dan meisjes aan dat ze moeite hebben met hun statusverlies. Of jongens hebben meer hoop en verwachtingen om hun verloren status te herwinnen. In de vragenlijst is ook gevraagd of ex-statustalenten verwachten alsnog de top te kunnen bereiken.

Tweederde hoopt op een nieuwe topsportstatus

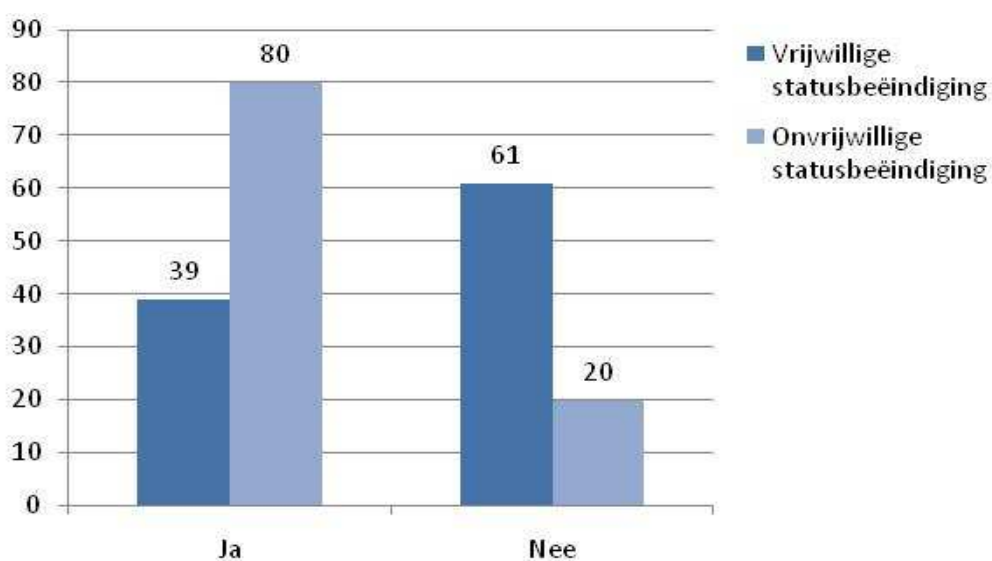
In paragraaf 2.1 zagen we reeds dat de meeste ex-status talenten niet volledig gestopt zijn met topsport, maar een grote groep nog steeds veel traint en de meerderheid zichzelf nog steeds als topsporter ziet. Ook gaf tweederde van de ex-talenten aan dat ze er ‘alles’ voor over hebben om de top te bereiken.

Het is vanuit dit perspectief dan ook niet vreemd te constateren dat voor tweederde van de ex-status talenten de hoop op het verkrijgen van een nieuwe topsportstatus blijft bestaan.

Bovendien denkt bijna de helft van die groep die status in de toekomst ook daadwerkelijk te kunnen bemachtigen (36% van alle ex-status talenten). De andere helft (31%) beseft dat dit geen eenvoudige opgave is. Een derde van alle ex-status talenten heeft daarmee de hoop op een nieuwe status opgegeven. Wat wellicht de meest reële verwachting is aangezien er in de fase van talentontwikkeling juist steeds meer talenten zullen afvallen en talenten waarschijnlijk niet gemakkelijk een status zullen herwinnen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat dit onmogelijk is. Sommige topsporters blijken laatbloeiers, zoals enkele olympische medaillewinnaars in het verleden hebben laten zien. Het is echter extra lastig voor talenten om zich geheel op eigen kracht en zonder extra ondersteuning verder te ontwikkelen.

Het zijn met name de ex-status talenten die hun topsportstatus onvrijwillig hebben verloren, die hopen in de toekomst een nieuwe topsportstatus te bemachtigen, zie figuur 2.17. Aangezien deze groep ex-status talenten hun status min of meer tegen hun zin in zijn verloren, blijft de kans bestaan dat zij er nog steeds alles aan doen om in hun tak van sport de top te behalen.

Figuur 2.17 Hoop op een nieuwe status, naar vrijwillige en onvrijwillige statusbeëindiging (in procenten) (N=72)

Er blijkt nauwelijks verschil te zijn tussen jongens (64%) en meisjes (68%) met betrekking tot de hoop die zij hebben om de topsportstatus terug te winnen. Dit biedt dan ook geen verklaring voor het gevonden sekseverschil in het ervaren, cq. Benoemen van problemen met het verliezen van hun topsportstatus.

Ondersteuning bij moeilijkheden met verlies talentstatus

Eerder zagen we dat de mate waarin talenten die hun status verliezen moeilijkheden ondervinden verschilt. Aan talenten is gevraagd of ze bij het verlies van hun status ondersteuning hebben ontvangen, zie tabel 2.11. Twee op de drie talenten gaven aan geen ondersteuning te hebben gehad of vonden deze niet nodig. Talenten die ondersteuning hebben ontvangen hebben dat het vaakst gekregen van hun familie (42%) of vrienden (15%). Voor sommige talenten biedt de trainer (10%) of partner (8%) ook goede ondersteuning.

Tabel 2.11 Ondersteuning bij verlies talentstatus, in procenten

	Ex-status talenten (N=72)
Geen ondersteuning/ was niet nodig	65
Ouders/ familie	42
Vrienden	15
Verenging/ trainer	10
Vriend(in)/ partner	8
Psycholoog	4
Vanuit school	4
Vanuit NOC*NSF	3
Vanuit de bond	1
Vanuit Olympisch netwerk	1
Anders	7

*meerdere antwoorden mogelijk

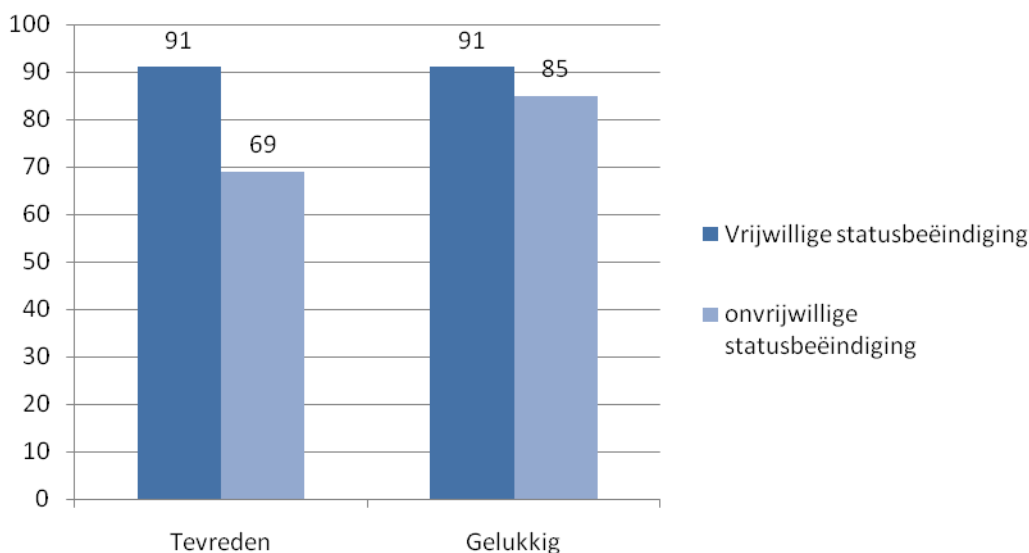
Enkele talenten komen er zelf of samen met hun directe omgeving niet uit en zoeken professionele hulp bij een psycholoog (4%). Zoals ook blijkt uit het volgende citaat van een 21-jarig mannelijk talent die voorheen in de schietsport actief was. *“Men vergeet dat topsport een totale levensstijl is. Ik begrijp wat men bedoelt als je spreekt over ‘in een zwart gat vallen’, en ik ben vooral teleurgesteld dat daar heel weinig begeleiding en ondersteuning voor is. Zo heb ik pas na één jaar depressief te zijn geweest, doordat ik de sport niet meer had, hulp gezocht bij een schoolpsycholoog. Ik heb gewoonweg een jaar verspild en me alleen gevoeld. Hierin was ik echt diep teleurgesteld. Zo ben je de ene dag een belangrijke topsporter en zo ben je een doodgewone burger.”* Extra ondersteuning bij het verlies van een topsportstatus is in sommige gevallen noodzakelijk, maar niet altijd direct voor handen.

Aan de (ex-) status talenten zijn tevens verschillende stellingen over hun tevredenheid met hun huidige leven en geluksgevoel voorgelegd. Net als onder talenten (resp. 96 en 89 procent) geven vrijwel alle ex-status talenten aan dat ze gelukkig zijn (88%) en tevreden met het leven dat ze nu leiden (84%). Wel zien we dat ex-status talenten die hun status onvrijwillig zijn verloren minder positief over beide stellingen, zie figuur 2.18.

Negen van de tien talenten die hun status vrijwillig zijn verloren zegt tevreden te zijn met zijn of haar leven (91%) tegenover zeven op de tien talenten die hun status tegen hun zin in zijn

verloren (69%). Wel is nog altijd de ruime meerderheid van de ex-status talenten tevreden en gelukkig.

Figuur 2.18 Tevreden en gelukkig, naar vrijwillige statusbeëindiging, in procenten (heel erg) mee eens

Gestopte talenten¹¹ kregen een aantal extra stellingen over het beëindigen van hun topsportcarrière voorgelegd. Ondanks dat het aantal in de groep vrij klein is (n=23) en we daardoor voorzichtig moeten zijn met de interpretatie, is er een aantal opvallende gelijkenissen met oud-topsporters (vgl Elling,2009).

Overeenkomstig met oud-topsporters geven gestopte talenten aan dat ze blij zijn om meer tijd te hebben voor andere dingen (91%) en voor familie (76%). Verder vinden ze het fijn dat ze niet meer elke dag hoeven te trainen (57%) en mede daardoor vrijer kunnen leven (52%). Evenals oud-topsporters vonden de gestopte talenten het vooral lastig om geen deel meer uit te maken van een sportgroep. Verder hadden ze de meeste moeite om afstand te nemen van het topsporter zijn en hun gewicht onder controle te houden. De tabellen B2.8 en B2.9 in de tabelbijlagen geven een overzicht van voor- en nadelen van het beëindigen van de topsportcarrière.

Het (nog) niet hebben van nieuwe uitdagingen naast de topsport, is een factor die kan meespelen bij het ontwikkelen van moeilijkheden bij het beëindigen van topsportbeoefening. Van de gestopte talenten heeft inmiddels driekwart (76%) nieuwe uitdagingen gevonden, zie tabel 2.11. Daarentegen was voor ruim de helft van de gestopte talenten (57%) topsport de mooiste tijd van hun leven.

¹¹ Alleen talenten die beduidend minder zijn gaan trainen of geheel zijn gestopt, zijn als 'gestopte talenten' aangemerkt (N=23)

Tabel 2.11 Terugblik op de topsportperiode door gestopte talenten, in procenten (helemaal) mee eens

	Ex-status talenten (N=21)
Ik heb nieuwe uitdagingen gevonden	76
Topsport was de mooiste tijd van mijn leven	57
Topsport heeft me niet gebracht wat ik er van verwachtte	24

**percentage (heel erg) mee eens*

Talenten investeren reeds op jonge leeftijd veel tijd en energie in een lange en vaak onzekere weg naar sportsucces. In paragraaf 2.1 kwam reeds naar voren dat voor bijna alle talenten (96%) en ex-status talenten (87%) topsport hun grootste passie is. Terugkijkend op hun topsportloopbaan beschouwt het merendeel van de gestopte talenten de topsportperiode als de mooiste tijd van hun leven. Het is dan ook niet verwonderlijk dat sommige talenten (enige) moeite hebben met het verliezen van een topsportstatus of het afscheid nemen van topsportbeoefening. In het huidige talentontwikkelingsbeleid wordt daar nog niet altijd voldoende bij stilgestaan. Het is dan ook raadzaam dat sportbonden niet alleen oog blijven houden voor talenten met een topsport status, maar ook zorgen voor een bepaalde mate van opvang of nazorg voor talenten die hun status verliezen.

3. **Samenvatting, conclusies en aanbevelingen**

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van gemaakte keuzes, ervaren ondersteuning en eventuele knelpunten van (ex-)status talenten om de begeleiding in de toekomst nog verder te verbeteren en onnodige uitval tegen te gaan. Tevens vormde dit onderzoek een eerste aanzet voor het verder complementeren van de monitoring van het Nederlandse topsportklimaat (Van Bottenburg, 2009), waarin bevindingen en meningen van talenten en ex-status talenten momenteel nog niet zijn opgenomen. Mede vanuit dat oogpunt worden in dit laatste hoofdstuk enkele aanbevelingen gedaan.

De centrale vorm van dataverzameling bestond uit het verzamelen van vragenlijsten onder talenten en ex-status talenten die op 01-01-2009 geregistreerd stonden als talent bij NOC*NSF. De resultaten zijn gebaseerd op 507 vragenlijsten waaronder 72 talenten die inmiddels hun status zijn verloren. De verdeling naar geslacht was in de gehele onderzoeksgroep nagenoeg gelijk. Alleen onder ex-status talenten bevonden zich iets meer vrouwen dan mannen. De talenten in dit onderzoek zijn merendeels 16 - 18 jarigen en de ex-status talenten bevonden zich voornamelijk in de categorie 19- 23 jarigen. De meerderheid van de talenten en ex-status talenten in de onderzoeksgroep had een hoog onderwijsniveau (HAVO, VWO, HBO, WO). In dit laatste hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten kort samengevat. De conclusies bieden aanknopingspunten om het huidige talentontwikkelingsbeleid nog verder te ontwikkelen.

Opschoning en verbetering van het Talentenbestand

Slechts een beperkt deel van het totale talentbestand van NOC*NSF (64%) is voor dit onderzoek aangeschreven. In het totale talentenbestand ontbraken adresgegevens, waren deze onvolledig of bleken verouderd. Hierdoor hebben we een grote groep talenten niet kunnen benaderen waaronder talenten van een aantal grote (Olympische) sporten. Het gevolg hiervan is dat niet alle sporten evenredig vertegenwoordigd zijn in de uiteindelijke onderzoeksgroep. Bovendien was vooraf bekend dat 37% van de talenten in 2010 geen status meer had ontvangen. Wat ook een behoorlijk potentieel aan ex-status talenten zou betekenen. Mede vanwege een grotere adresvervuiling onder de groep zonder status én doordat niet alle talenten even goed op de hoogte van hun talentstatus waren (25% 'weet niet'), hebben van de aanvankelijk bereikte groep ex-status talenten (n=155, 24% van de gehele responsgroep) uiteindelijk slechts 72 ex-status talenten (14%) de juiste vragenlijst ingevuld.

Sportbonden zijn verantwoordelijk voor de toekennen en afnemen van de talent statussen. NOC*NSF is dan ook aangewezen op de informatie die zij van sportbonden aangeleverd krijgen en zal moeten trachten dit verder te optimaliseren. Opschoning en verdere verbetering van het talentenbestand is noodzakelijk om in het vervolg gemakkelijker en beter onderzoek te kunnen doen. Verder is het aan te bevelen om in vervolgonderzoek talenten gerichter aan te schrijven (op basis van de bij NOC*NSF bekende huidige status), waardoor problemen met de onbekendheid van talent statussen kunnen worden voorkomen.

Het gevaar van een eenzijdige identiteitsontwikkeling

De aanname van een topsportidentiteit maakt onderdeel uit van de keuze voor topsport en het prioriteit geven aan investeringen voor het behalen van succes en het maken van 'offers' in andere maatschappelijke levenssferen. Enerzijds is de ontwikkeling van een duidelijke topsportidentiteit een noodzakelijke voorwaarde om de absolute top te bereiken. Talenten met een sterke eenzijdige topsportidentiteit beschikken over een grotere toewijding tot de sport en zijn gemakkelijker bereid om 'alles' in dienst te stellen van hun topsportcarrière. Anderzijds is gebleken dat een dergelijke focus de kans op moeilijkheden vergroot, zowel tijdens als na

afloop van de topsportloopbaan (o.a. Luijt, Elling en Reijgersberg, 2009). Het huidige talentontwikkelingsproces heeft niet alleen geleid tot een grotere talentpool, maar talenten beginnen ook op steeds jongere leeftijd met topsportbeoefening (vgl. Van Bottenburg, 2009). De gemiddelde startleeftijd van de ondervraagde talenten was acht jaar en die van ex-status talenten negen jaar. Bovendien bleken huidige talenten gemiddeld genomen op jongere leeftijd een talentstatus te hebben ontvangen. Deze cijfers zouden een aanwijzing kunnen zijn dat vroeg beginnen de kans om uiteindelijk de top te behalen iets vergroot.

De meeste talenten en ex-status talenten identificeerden zichzelf als topsporter en met name (ex-status) talenten met een hogere trainingsintensiviteit. Het prestatieniveau en de keuze om sport centraal te stellen bleken belangrijke indicatoren voor de zelfidentificatie als topsporter.

Het beoefenen van topsport is tegenwoordig meer dan een gewone hobby en vergt een toegewijde levensstijl. Waarin jonge topsporters bereid moeten zijn om keuzes te maken voor topsport die van invloed zijn op de mogelijkheden in andere levenssferen. Drie van de vijf talenten traint momenteel vijftien of meer uur per week. Ditzelfde geldt ook nog altijd voor bijna één op de drie ex-status talenten, wat laat zien dat ook veel ex-status talenten nog altijd onverminderd trainen om het hoogste niveau in de sport te bereiken. Daarentegen traint bijna een op de vijf talenten met een IT status minder dan tien uur per week. Tien uur per week zou volgens de aanbevelingen van NOC*NSCF de ondergrens moeten zijn (NOC*NSF, 2009a), maar kennelijk is dit (nog) niet altijd noodzakelijk om in sommige takken van sport tot de top te behoren.

Hoe meer talenten trainen hoe minder tijd er voor andere bezigheden naast de topsportbeoefening over blijft en des te meer de topsport centraal in het leven komt te staan waardoor de kans op eenzijdige identiteitontwikkeling wordt vergroot. Het gaat om (jonge) talenten die, zo blijkt, er ‘alles’ voor over hebben om de top te behalen en voor wie sport hun grootste passie is. Dit geldt ook nog altijd voor de meerderheid van de ex-status talenten. Talenten kunnen zo eenvoudig steeds verder verweekeld raken in het streven naar de top met als gevolg de kans op een (versterkte) eenzijdige identiteitsontwikkeling.

Er ligt een verantwoordelijkheid om deze jonge topsporters goed te begeleiden in dit keuzeprocess rondom topsportbeoefening. Het zijn jonge mensen die bereid zijn flink te investeren om uiteindelijk de top te kunnen behalen, maar die ook ambities, capaciteiten en mogelijkheden op andere gebieden hebben. Zo heeft het merendeel van de talenten een hoger opleidingsniveau (vgl. Jonker, e.a., 2009). Door hun passie en het streven naar de top kunnen andere bezigheden gemakkelijk ‘aan de kant’ worden geschoven. In een pedagogisch verantwoord talentontwikkelingsbeleid is ook aandacht voor preventieve mentale en maatschappelijke begeleiding. Dit kan de kans op problemen bij talenten tijdens of na afloop van hun sportcarrière mogelijk verkleinen, evenals een deel van onnodige vroegtijdige carrièrebeëindiging.

Topsportbeoefening van invloed op studieloopbaan

In het licht van de top 10 ambities is de afgelopen jaren veel geïnvesteerd om de mogelijkheden voor het combineren van topsportbeoefening en onderwijs beter op elkaar af te stemmen. De mogelijkheden om topsport met een opleiding te combineren nemen toe, maar de roep vanuit de topsport is steeds meer gericht op een fulltime aanpak. In navolging van ‘echte’ topsporters, wordt ook van talenten reeds volledige toewijding gevraagd. Dit kan conflicteren met andere

ontplooiingsmogelijkheden en –wensen op het gebied van school/studie, werk en andere maatschappelijke ambities.

De ondervraagde talenten maken iets vaker gebruik van topsportspecifiek onderwijs dan ex-status talenten. Dit onderzoek laat echter ook zien dat het reguliere onderwijs voor veel talenten werkbare vormen van topsportondersteuning worden aangeboden. Waar LOOT leerlingen aangeven dat voor hen de combinatie met regulier onderwijs niet meer haalbaar was, zijn veel andere (ex)status talenten wel (zeer) tevreden over de geboden ondersteuning vanuit de school of opleiding.

Desalniettemin is topsportbeoefening voor meer dan de helft van de talenten en ex-status talenten van invloed op de studieloopbaan. Voor bijna een op de vijf (ex-)status talenten heeft topsportbeoefening zelfs tot een lager onderwijsniveau geleid. Verder geven talenten en ex-status talenten aan dat topsport van invloed is op de studieduur, de keuze voor een bepaalde studiestad of de keuze voor een bepaald type opleiding. Deze resultaten laten zien dat topsportbeoefening niet altijd positief van invloed is op de bredere maatschappelijke ontwikkelingsmogelijkheden van talenten. Het onderstreept het belang van goede ondersteuning om de combinatie tussen topsport en onderwijs nog beter op elkaar af te stemmen. In het belang van talenten – waarvan de meesten vroeger of later zullen afvallen – is het wenselijk dat ze gestimuleerd en ondersteund worden een opleiding te volgen die aansluit bij hun cognitieve mogelijkheden en interesses.

De ontwikkeling van LOOT-scholen, CTO's en andere topsportercentra zijn tot dusverre vooral gericht op het optimaliseren van het van talentontwikkelingsbeleid in het licht van topsportprestaties. Bovendien wordt de bijzondere status van talenten – en daarmee de topsportidentiteit – niet zozeer gerelativeerd, maar juist benadrukt door het volgen van topsportspecifiek onderwijs. Wat een paradoxale ontwikkeling van maatregelen laat zien die ertoe moeten bijdragen dat topsporters zich minder eenzijdig ontwikkelen (zie Luijt, Elling en Reijgersberg, 2009). Het verdient dan ook aanbeveling om de invloed van CTO's nauwlettend te volgen en niet alleen op het vlak van topsportprestaties.

De aandacht voor topsportbeoefening en de mogelijkheden voor topsportondersteuning op reguliere onderwijsinstellingen komt in dit onderzoek nadrukkelijk naar voren. Het is aan te bevelen om te onderzoeken hoe en op welke wijze deze mogelijkheden op veel reguliere onderwijsinstellingen nog beter benut en uitgebouwd kunnen worden. Het gaat in dit geval om scholen en opleidingen die uit eigen initiatief mogelijkheden voor topsporters hebben gecreëerd. Dit kan er voor zorgen dat talenten gemakkelijker kiezen voor een opleiding die beter aansluit bij de persoonlijke interesse dan een opleiding met specifieke topsportondersteuning. De keuzemogelijkheden voor topsportspecifiek vervolgonderwijs zijn nog vrij beperkt. De Johan Cruyff University biedt, bijvoorbeeld, alleen een commercieel-economische opleiding aan. Voor sommige talenten in het voortgezet onderwijs zou dit kunnen betekenen dat zij niet naar een school op een grotere afstand van huis hoeven te gaan, wat naast organisatorische en logistieke problemen ook (emotionele) aanpassingsproblemen met zich mee kan brengen.

Momenteel kunnen scholen in het primair- en voortgezet onderwijs voor een bepaald type leerling een zogenaamde 'rugzak' aanvragen. Met deze rugzak krijgt de school een financiële bijdrage om extra zorg en begeleiding op een leerling in te kunnen zetten. Met deze specifieke ondersteuning is het mogelijk dat deze kinderen onderwijs volgen op een reguliere onderwijsinstelling. Het zou interessant zijn om te onderzoeken of een dergelijke maatregel op

topsportgebied mogelijk is. Hierdoor kunnen talenten hun lessen en colleges volgen te midden van de reguliere mede leerlingen/studenten en komt er niet direct meer aandacht op hun speciale status te staan. Bovendien zou een dergelijke maatregel scholen en opleidingen kunnen stimuleren om (nog) meer mee te werken aan vormen van (persoonlijke) en meer op maat gesneden ondersteuning van topsporttalenten.

Sociale omgeving van talenten dicht bij topsport betrokken

De sociale omgevingen in en buiten de sport spelen een belangrijke rol bij het socialisatieproces waardoor een sporter steeds meer verweekeld raakt in het 'veeleisende instituut' van de topsport (o.a. Luijt, Elling en Reijgersberg, 2009). In dit onderzoek is gebleken dat talenten veelal een sociale omgeving hebben die dicht bij de topsport is betrokken. Bij een op de drie talenten is een ouder als trainer of coach bij de sportcarrière betrokken en bijna de helft van alle talenten heeft tenminste een broer of zus die ook topsport beoefent. Een groot gedeelte van de talenten en ex-status talenten is dan ook afkomstig uit een gezin waarbij meer dan een persoon op topsport is georiënteerd. Wanneer talenten een partner hebben is er een grote kans (50%) dat deze ook op een of andere wijze verbonden is met topsport; meestal als topsporter in dezelfde tak van sport.

Talenten hebben dus in veel gevallen een sociaal netwerk dat dichtbij en rondom de topsportbeoefening is opgebouwd. Aan de ene kant is de betrokkenheid en ondersteuning vanuit de sociale omgeving een gebleken voorwaarde om te komen tot betere prestaties. Aan de andere kant kan een (te) sterk met de topsport verweven sociale omgeving ook nadelen hebben. Zowel op moeilijke momenten tijdens de sportcarrière als bij het (moeten) beëindigen van een topsportloopbaan.

Zonder de hulp en ondersteuning van ouders is het voor talenten bijna onmogelijk om de top te behalen, maar ouders kunnen ook te dicht op de sportcarrière van hun kind zitten. Wat uiteindelijk ook tot problemen tussen ouders en talent kan leiden met mogelijk vroegtijdige uitval als gevolg. Over het algemeen wordt de sportbetrokkenheid van ouders en overige gezinsleden als goed ervaren. In enkele gevallen wordt de betrokkenheid als te veel ervaren. Ex-status talenten ervaren iets vaker dan huidige talenten juist te weinig betrokkenheid en met name van de vader.

Door de intensieve sportbeoefening kunnen talenten weinig tijd overhouden voor vrienden en andere bezigheden naast de topsportcarrière. Talenten lijken gemiddeld genomen iets minder problemen te ervaren met het ontbreken van vriendschappen (buiten de sport) dan ex-status talenten. Meer nog dan talenten missen ex-status talenten voldoende tijd om (buiten de sport) leuke dingen te doen met vrienden. Mogelijk dat ex-status talenten een beperkt sociaal leven of weinig vrienden buiten de sport eerder als een gemis ervaren. Trainers of (life style) coaches zouden hier in de begeleiding van talenten mogelijk meer aandacht voor kunnen hebben.

Gerichter aanbieden van ondersteuning

De meerderheid van de talenten is positief over de ontvangen ondersteuning vanuit de school/opleiding, de bond, de vereniging en het Olympisch Netwerk. Echter, het algemene oordeel van huidige talenten over het topsportklimaat in Nederland is nog een magere voldoende (gemiddeld een 6,5).

Het Olympisch Netwerk is de aangewezen instantie voor sportspecifieke en overstijgende ondersteuning voor talenten en biedt een heel pakket aan faciliteiten en diensten. Opvallend was dat een deel van de ondervraagde (ex-) status talenten niet of nauwelijks bekend was met de diensten van het Olympisch Netwerk. Iets meer dan de helft van de talenten en ex-status talenten maakte gebruik van de aangeboden diensten. In samenwerking met de sportbonden en onderwijsinstellingen zou het Olympisch Netwerk de beschikbare faciliteiten en vormen van ondersteuning mogelijk nog gericht kunnen aanbieden. De oudere talenten lijken iets specifiekere wensen te hebben dan jonge talenten die vooral vragen om extra trainingmogelijkheden en trainingstages in het buitenland. Oudere talenten hechten meer belang aan mentale begeleiding en informatie en advies over voeding en vinden maatschappelijke begeleiding belangrijker.

Onvrijwillig verlies topsportstatus verhoogt kans op lastige periode

Bijna tweederde van de ondervraagde talenten die hun topsportstatus zijn verloren, hebben daar niet zelf voor gekozen. Deze groep is hun status dus min of meer tegen hun zin ontnomen. De redeneren waardoor talenten hun status verliezen zijn divers en vaak gaat het om een combinatie van factoren. Evenals de meeste genoemde reden bij oud-topsporters (Elling, 2009), geven bijna twee op de drie talenten aan dat een blessure of ziekte bij het verlies van de status doorslaggevend is geweest. Vergelijkbaar met oud-topsporters nemen ook ex-statustalenten het statusverlies niet altijd lichtzinnig op. Het verlies van een topsportstatus zorgt bij veel talenten voor een moeilijke periode, vooral bij onvrijwillig statusverlies door blessures, deselectie of andere – voor veel ex-talenten als ‘onrechtvaardig’ beoordeelde – redenen. Het verlies van een status lijkt ook vaker bij meisjes dan bij jongens tot moeilijkheden te leiden, of in ieder geval tot de onderkenning daarvan.

Het verlies van een status betekent in veel gevallen niet direct het einde van de topsportcarrière. Voor ongeveer een op de drie de talenten hing het verlies van de topsportstatus ook daadwerkelijk samen met het beëindigen van de topsportcarrière. Het merendeel van de ex-status talenten zegt er nog altijd ‘alles’ voor over te hebben om de top te bereiken en hoopt in de toekomst opnieuw een topsportstatus te bemachtigen. Statusverlies is echter niet te voorkomen en maakt onderdeel uit van het selectieproces.

Afgevraagd kan worden hoe groot de kans is dat ex-status talenten ‘op eigen kracht’ weer aansluiting zullen vinden. Op het moment dat talenten hun topsportstatus verliezen, kunnen zij ten slotte ook geen aanspraak meer maken op tal van ondersteuningsmogelijkheden. Juist op dat moment hebben sommige talenten wellicht bepaalde ondersteuning nodig, bijvoorbeeld om beter te kunnen herstellen van een langdurige sportblessure. Het zou tenslotte zonde zijn wanneer talenten die wel de kwaliteiten hebben door statusverlies de aansluiting voorgoed verliezen. Een klein land als Nederland moet dan ook extra zuinig omgaan met de (beperkt) beschikbare talenten en ook voldoende ruimte en mogelijkheden bieden aan talenten die zich volgens alternatieve ontplooiingscurven ontwikkelen.

Ondanks dat de meeste ex-status talenten aangeven gelukkig en tevreden te zijn met hun huidige leven, is er ook groep die meer moeite met het verlies van de topsportstatus of het beëindigen van de topsportcarrière heeft. Enkele talenten kwamen er niet geheel op eigen kracht of met hulp vanuit hun directe sociale omgeving weer bovenop en zochten professionele hulp. Naast het instellen van exitgesprekken bij het verlies van een topsportstatus, zouden ook uitgebreidere nazorgtrajecten kunnen worden aangeboden aan degene die hun topsportcarrière beëindigen.

Het is belangrijk om in het huidige talentontwikkelingsbeleid naast het streven naar de top ook aandacht te houden voor uitvallers en hen te begeleiden bij hun zoektocht naar andere maatschappelijke doelen. Een verantwoord talentontwikkelingsbeleid vraagt dat er ook voldoende aandacht en ondersteuning is voor afhakers en uitvallers. Alleen dan kunnen we daadwerkelijk trots zijn op topsportsucces.

Literatuur

Bottenburg, M. van, Elling, A., Hoekman, R & Dool, R. van den (2009). *Op jacht naar goud. Het topsportklimaat in Nederland 1998-2008*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Elling, A. (2009) Afscheid nemen van topsport. In: Bottenburg, M. van (red.) (2009) *Op jacht naar goud. Het topsportklimaat in Nederland 1998-2008* (pp.). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Jonker, L., Elferink-Gemser, M.T., & Visscher, C. (2009) Talented athletes and academic achievements: a comparison over 14 years. *High Ability Studies* 20/1: 55-64.

Jonker, L., Elferink-Gemser, M.T, Visscher, C. (2010). Differences in selfregulatory skills among talented athletes: the significance of sport performance level and type of sport. *Journal of Sport Sciences*, 8: 901-908.

Knoppers, A. & Bouman, Y. (1998) *Altijd beter dan mijn sporters*. Uitgave in het kader van het onderzoeksprogramma Waarden en normen in de sport. Arnhem: NOC*NSF.

Luijt, R., Reijgersberg N., Elling, A. (2009) Alles voor de sport?! (Gestopte) topsporttalenten en hun ouders over investeringen, opbrengsten en offers. Nieuwegein/ 's Hertogenbosch: Arko Sports Media/WJH Mulier Instituut.

NOC*NSF (2009a) Algemeen talentprofiel NOC*NSF 2009. Intern document.

NOC*NSF (2009b) Voortgangsrapportage Masterplan Talentontwikkeling, 1 september 2009. Intern document.

Reijgersberg, N., Elling, A. & Hoekman, R. (2009). *Topsportklimaat in Den Haag. Onderzoek naar het gebruik van en tevredenheid over ondersteuningsmogelijkheden voor topsporters in regio Den Haag*, 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Tabelbijlagen

Tabel B1.1 Sporttak, in procenten (N=507)

1.	Schaatsen	9.4
2.	Hippisch	8.0
3.	Waterpolo	8.0
4.	Wielrennen	8.0
5.	Atletiek	6.4
6.	Zwemmen	5.7
7.	Schermen	4.7
8.	Gymnastiek	4.5
9.	Volleybal Zaal	4.1
10.	Skiën	3.7
11.	Watersport	3.5
12.	Motorrijders	3.3
13.	Badminton	3.1
14.	Handboog	2.7
15.	Schaatsen-Kunst	2.7
16.	Handbal	2.5
17.	Tennis	2.5
18.	Voetbal Meisjes	2.5
19.	Tafeltennis	2.3
20.	Jeu de Boules	1.6
21.	Synchroonzwemmen	1.6
22.	Taekwondo	1.6
23.	Bowling	1.2
24.	Dansen	1.0
25.	Karate	1.0
26.	Triatlon	0.8
27.	Volleybal Beach	0.8
28.	Klimmen	0.6
29.	Schoonspringen	0.6
30.	Krachtsport	0.4
31.	Roeien	0.4
32.	Autosport	0.2
33.	Bridge	0.2
34.	Kano	0.2
35.	Schieten	0.2

Tabel B2.1 Verdeling trainingsuren talenten naar leeftijd, sekse en typesport, in procenten

Trainingsuren:	Minder dan 10 uur/ week	10 tot 15 uur/ week	15 of meer uur/ week
Leeftijd			
10 -15 jaar (N =79)	26	28	46
16 -18 jaar (N =222)	21	33	46
19 -23 jaar (N =134)	6	26	69
Geslacht			
Jongen (N =222)	18	27	55
Meisje (N =213)	16	33	51
Typesport			
Individueel (N =396)	19	28	53
Teamsport (N =111)	12	36	52

Tabel B2.2 Zelfidentificatie statustalenten als topsporter (Vind je jezelf een topsporter?), naar trainingsuren, in procenten

Trainingsuren:	Minder dan 10 uur/ week	10 tot 15 uur/ week	15 of meer uur/ week
Totaal (N= 435)	(N= 75)	(N=130)	(N=230)
Vind je jezelf topsporter?			
Ja	71	84	89
Nee	16	7	3
Weet niet	13	9	8

Tabel B2.3 Mening relatie dopinggebruik en bereiken topniveau, naar leeftijd, trainingsuren, sekse en typesport, in procenten

Het hoogste niveau in mijn sport is zonder doping niet mogelijk	(Heel erg) mee eens	Niet echt mee eens	Helemaal niet mee eens
Totaal (N = 498)	2	10	88
Leeftijd	1		
10 -15 jaar (N =77)	1	7	92
16 -18 jaar (N =218)	2	8	89
19 -23 jaar (N =134)	2	16	82
Trainingsuren			
Minder dan 10 (N =103)	2	7	91
10 tot 15 uur (N =141)	2	9	89
Meer dan 15 (N =246)	2	13	85
Geslacht			
Jongen (N =243)	1	14	84
Meisje (N =255)	3	7	91
Typesport			
Individueel (N =389)	2	12	86
Teamsport (N =109)	2	4	94

Tabel B2.4 Ervaren betrokkenheid sociale omgeving, naar talentstatus, in procenten

	Talenten	Ex-status talenten
Totaal N = 507	N=435	N = 72
Vader		
Te veel	6	7
Goed	89	76
Te weinig	3	8
Niet van toepassing	2	8
Moeder		
Te veel	5	4
Goed	92	90
Te weinig	3	4
Niet van toepassing		2
Broers/zussen		
Te veel	1	
Goed	78	78
Te weinig	10	10
Niet van toepassing	11	12
Vriendin/partner		
Te veel	1	1
Goed	49	39
Te weinig	6	14
Niet van toepassing	44	46
Vrienden buiten de sport		
Te veel		
Goed	62	66
Te weinig	27	24
Niet van toepassing	12	10

Tabel B2.5 Stellingen over vrienden (buiten de sport)

		Talenten (N=435)	Ex- talenten (N=72)
Ik heb genoeg tijd om leuke dingen te doen met vrienden	(heel erg) mee eens	44	28
	Niet echt mee eens	47	60
	Helemaal niet mee eens	7	11
	Weet niet/ Niet van toepassing	1	1
Ik heb eigenlijk geen vrienden buiten de topsport	(heel erg) mee eens	12	14
	Niet echt mee eens	29	22
	Helemaal niet mee eens	59	64
	Weet niet/ Niet van toepassing	1	
Ik zou graag meer vrienden buiten de topsport willen hebben	(heel erg) mee eens	17	21
	Niet echt mee eens	41	35
	Helemaal niet mee eens	35	43
	Weet niet/ Niet van toepassing	5	3

Tabel B2.6 Beoordeling algemene ondersteuning, diverse (sport)organisaties, naar talentstatus, in procenten

		Totaal (N=507)	Talenten (N=435)	Ex-talenten (N=72)
Vereniging	Voldoende / Goed	71	72	68
	Onvoldoende / Slecht	18	17	19
	Niet van toepassing	11	11	14
Bond	Voldoende / Goed	77	79	65
	Onvoldoende / Slecht	20	19	27
	Niet van toepassing	2	1	8
School/Opleiding	Voldoende / Goed	80	80	84
	Onvoldoende / Slecht	13	14	8
	Niet van toepassing	6	6	8
Olympisch Netwerk	Voldoende / Goed	64	64	49
	Onvoldoende / Slecht	20	19	23
	Niet van toepassing	21	14	27

Tabel B2.7 Gewenste ondersteunende persoon/organisaties naar onderwerp, talenten, in procenten

	ON	Topsport- coördinator opleiding	Clubtrainer	Bonds- trainer	(bonds-)arts	maakt niet uit	Niet nodig/zoek ik zelf uit
Medische faciliteiten	15	1	9	8	41	17	9
Financiële ondersteuning/sponsoring	51	1	4	5	0	32	7
Trainingsstages/buitenlandse wedstrijden	7	3	26	40	1	16	6
Extra trainingsondersteuning/ mogelijkheden	11	6	35	24	0	18	6
Talenteffonds	40	4	5	8	0	35	8
Mentale begeleiding	22	3	12	14	12	26	12
Sportvoeding/supplementen	21	2	9	7	23	26	12
Studiebegeleiding/advies	8	58	2	2	1	20	10
Dopingvoorlichting	22	1	8	11	21	30	6
Topsportpas	47	3	2	6	0	34	7
Maatschappelijke begeleiding	19	22	5	3	0	31	19
Algemeen mentor	16	13	10	7	0	34	19

Tabel B2.8 'Prettige' aspecten na beëindiging topsportloopbaan, door gestopte talenten en oud-topsporters, percentage (heel erg) mee eens

	Gestopte talenten uit huidig onderzoek (N=21)	Gestopte topsporters uit onderzoek "Op jacht naar goud" (N=188)
Meer tijd om andere dingen te doen	91	85
Meer tijd voor familie en vrienden	76	84
Niet zoveel meer hoeven te trainen	57	59
Minder plannen en vrijer leven/ alles is van invloed op prestaties	52	51
Niet meer hoeven te bewijzen	38	**
Minder last van prestatie druk	33	**
Minder eenzaam/ alleen zijn	29	12
Minder egoïstisch hoeven zijn	24	**
Lekker veel uit kunnen gaan	19	**
Geen last meer hebben van faalangst	14	**

** Niet genoemd in vragenlijst

Tabel B2.9 'Lastige' aspecten na beëindiging door gestopte talenten en oud-topsporters, percentage (heel erg) mee eens

	Gestopte talenten uit huidig onderzoek (N=21)	Gestopte topsporters uit onderzoek "Op jacht naar goud" (N=188)
Geen deel uitmaken van groep topsporters	67	60
Afstand te nemen van het topsporter zijn	52	46
Mijn gewicht onder controle te houden	43	43
Medetopsporters blijken meer collega's dan vrienden waren	33	29
Niet zoveel meer te (kunnen) trainen	33	29
Niet meer in de belangstelling te staan	24	**
Niet meer zoveel waardering te krijgen	19	26
Nieuwe doelen in het leven te vinden	19	32
Nieuwe vriendschappen aan te gaan	14	15
Niet teveel alcohol te drinken / middelen	14	8

** Niet genoemd in vragenlijst